

Innst. 508 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 164 S (2012–2013)

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppjøret 2013 – endringer i statsbudsjettet for 2013 m.m.

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Gjennomføring av forhandlingene

Jordbrukets krav ble lagt fram 26. april. Statens tilbud ble lagt fram 7. mai. Den 15. mai ble staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag enige om ny jordbruksavtale for 2013–2014.

1.1.1 Jordbrukets krav

Jordbrukets forhandlingsutvalg la den 26. april fram et krav med ramme på 1 970 mill. kroner, som ifølge Jordbrukets forhandlingsutvalg ville gi grunnlag for en inntektsvekst for jordbruket på om lag 47 000 kroner per årsverk etter at kostnadsveksten var dekket inn og økte inntektsmuligheter i markedet utnyttet.

Kravet var foreslått finansiert med 583 mill. kroner i økte målpriser, 1 146 mill. kroner i økt bevilgning på kapittel 1150 i 2014, pluss disponering av ledige midler og økt verdi av jordbruksfradraget.

Kravet prioriterte tiltak som stimulerer til økt produksjon og bedre kvalitet gjennom

- å utnytte mulighetene for økte priser
- en sterk økning av budsjettmidlene rettet mot produksjon, kvalitet og landbruk over hele landet
- prioritere storfekjøtt, korn og grønt
- kompensere driftsulemper knyttet til distrikt og struktur

- stimulere rekruttering
- stimulere til økt bruk av norske ressurser, blant annet gjennom beiting

Dessuten foreslo Jordbrukets forhandlingsutvalg en 5-årig investeringspakke utenfor jordbruksavtalens ordinære ramme på 1,1 mrd. kroner årlig, i tillegg til den ordinære investeringsstøtten over avtalen.

1.1.2 Statens tilbud

Statens tilbud ble lagt fram den 7. mai. Tilbudet hadde en ramme på 1 020 mill. kroner. Tilbudet var finansiert med 470 mill. kroner i økte målpriser, med virkning fra 1. juli 2013, 390 mill. kroner i bevilgningssøkning til gjennomføring av jordbruksavtalen (kapittel 1150), 50 mill. kroner i ledige midler fra 2012 og økt utnyttning av jordbruksfradraget, som var beregnet å utgjøre 110 mill. kroner.

Rammen skulle legge til rette for en inntektsøkning på om lag 8 1/2 pst., eller vel 25 000 kroner per årsverk fra 2013 før oppgjør, til 2014, når verdien av økt utnyttelse av jordbruksfradraget er inkludert.

Statens tilbud la særlig vekt på å styrke økonomien i storfekjøtt- og kornproduksjonen og å stimulere utvikling og vekst i grøntsektoren. Det var videre lagt vekt på tiltak som kan bidra til økt produksjon, herunder rådgivning for å styrke agronomien. Samtidig var tilskuddsordningene tilpasset av distrikts- og strukturhensyn.

1.1.3 Det videre forløpet av forhandlingene

I møte mellom partene 10. mai meldte Jordbrukets forhandlingsutvalg samlet at tilbudet ga grunnlag for forhandlinger. Begge organisasjonene bekreftet også at det ikke var aktuelt å sende et ev. framforhandlet forslag på uravstemning. Partene gikk gjen-

nom krav og tilbud i plenums møter 10. og 11. mai. Deretter ble det gjennomført sonderinger på lederplan.

I plenums møte onsdag 15. mai kl. 14.00 gjennomgikk Statens forhandlingsutvalg og Jordbrukets forhandlingsutvalg sluttprotokoll fra forhandlingene, og statens forhandlingsleder kunne konstatere at det var inngått ny jordbruksavtale mellom staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Sluttprotokollen fra forhandlingene følger proposisjonen som vedlegg 1.

1.2 Utviklingen i jordbruket

Kapittel 3 i proposisjonen belyser utviklingen i jordbruket i forhold til de mål og retningslinjer Stortinget har fastsatt. For jordbrukere som selvstendige næringsdrivende er det mange forhold, også utenfor forhandlingene, som påvirker inntektene og den løpende tilpasningen det enkelte år. Næringen vil oppleve årlige svingninger, f.eks. av markedsmessig art, også under ellers stabile politiske rammer. Videre er jordbruket en kapitalintensiv næring med langsiktige tilpasninger. Derfor vil det ofte kunne ta flere år før en ser målbare resultater som følge av justeringer i politikk og virkemidler. På denne bakgrunn må virkninger av den løpende politikken og endringer i virkemiddelbruken vurderes over tid. Videre bør utviklingen i jordbruket vurderes opp mot den helhetlige virkemiddelbruken.

Norsk landbruk består av om lag 180 000 landbrukseiendommer og om lag 45 000 jordbruksforetak. Utviklingen mellom gårdsbruk med ganske like muligheter, og fra det ene bygdesamfunnet til det andre, vil variere. Dette skyldes at bøndene, som private næringsdrivende, og deres familier treffer sine valg ut fra en helhetlig vurdering av hvilke muligheter landbruket kan by på, og hvilke andre muligheter som synes attraktive for den enkelte gårdbruker. Landbrukspolitikken må til enhver tid ta hensyn til kostnader og konkurransekraft, både for jordbruket og matindustrien. Alle ledd i verdikjeden er viktige for å oppnå et godt samlet resultat.

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har som hovedoppgave å legge fram og bearbeide et grunnlagsmateriale for jordbruksoppgjøret. Materialet består av følgende tre rapporter:

- Totalkalkylen for jordbruket: Jordbrukets totalregnskap og budsjett. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk, vederlag til arbeid og kapital og vederlag til arbeid og egenkapital.
- Referansebruksberegninger: Beregningene er basert på NILFs driftsgranskninger og brukes til å vurdere utslag av et oppgjør for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.

Inntektsutviklingen for jordbruket vurderes i avtalesammenheng med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen, inkl. inntektsverdien av jordbruksfradraget ved ligningen. Totalkalkylen omfatter inntekter fra jord- og hagebruk, og inkluderer strukturendringer. Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med i Totalkalkylen, med unntak av kjøreinntekter der det er brukt maskiner som er kostnadsført i totalregnskapet. Totalkalkylen gir derfor ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede næringsinntekter.

I april 2012 behandlet Stortinget Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords, på grunnlag av Innst. 234 S (2011–2012). Meld. St. 9 vil danne premissgrunlaget for utformingen av landbrukspolitikken i årene fremover og definerer fire overordnede mål for norsk landbruks- og matpolitikk: (1) Matsikkerhet, (2) Landbruk over hele landet, (3) Økt verdiskaping og (4) Bærekraftig landbruk. Som en oppfølging av Meld. St. 9 arbeider departementet med å videreutvikle mål- og resultatrapporteringssystemet. Resultatrapporteringen i kapittel 3 er organisert etter hovedmålene i meldingen.

1.2.1 Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon

Det siste tiåret har det samlede produksjonsvolumet i jordbruket økt med ca. 2,5 pst. Produksjonen av husdyrprodukter har økt med om lag 6,5 pst., mens produksjonen av planteprodukter har falt med 7 pst.

Det er særlig det kraftfôrbaserte husdyrholdet som har økt, herunder fjørfekjøtt med 85 pst. i perioden, jf. figur 3.1 i proposisjonen. For det grovfôrbaserte husdyrholdet er det bare produksjonen av kumelk som har økt, med om lag 1 pst. Produksjonen av storfekjøtt, sau og geitemelk er redusert med mellom 6 og 8,5 pst. Produksjonen har også falt det siste tiåret for korn, frukt, poteter, bær og blomster. For korn skyldes produksjonsreduksjonen både redusert areal og svak avlingsutvikling. Produksjonen av grønnsaker har økt med 7 pst., mens fruktproduksjonen er redusert med 6 1/2 pst. I grøntsektoren har markedsforholdene vært ustabile både på grunn av nasjonale forhold og importkonkurranse. Målprisene oppnås i varierende grad. Samlet sett er det markedsmuligheter for økt planteproduksjon.

Det er jordbrukets økonomiske ansvar å holde råvaremarkedene i balanse. Tilbudsoverskudd gir økt omsetningsavgift og lavere prisuttak i markedet enn det jordbruksavtalen gir grunnlag for. Det er stor variasjon i markedsbalansen mellom de ulike sektorene. For storfekjøtt, korn og i grøntsektoren er det udekkede markedsmuligheter for norskprodusert vare. For egg og særlig for svin har det vært økende markedsoverskudd de siste årene.

Selvforsyningsgraden beskriver hjemmemarkedsandelen målt på energibasis. Selvforsyningsgraden for varer produsert i jordbruket varierer en del med værforholdene, og har ligget på 46–47 pst. det siste tiåret. Fra 2006 til 2012 ble den redusert fra 52 til 47 pst. Den er gjennomgående høy for husdyrprodukter, og klart lavere, og fallende, for planteprodukter.

Av det totale fôrbehovet utgjør kraftfôr nå 46 pst. Det resterende fôrbehovet dekkes i hovedsak med grovfôr. Andelen kraftfôr har økt med 5 prosentpoeng siden 2006, ifølge Budsjettnemndas fôrregnskap. De siste årene har om lag 1/3 av råvarene til kraftfôr blitt importert, men importandelen har vært økende. I 2012 var importen om lag 45 pst. av råvarene i kraftfôret, bl.a. som følge av økt kraftfôrbruk og dårlige avlinger både for grovfôr og fôrkorn. Av det totale fôrbehovet (grovfôr og kraftfôr) var 20 pst. importerte råvarer i 2012. Bruken av norsk korn i kraftfôr avhenger av værforholdene.

1.2.2 Landbruk over hele landet

Produktivitetutviklingen i jordbruket har i mange år vært større enn i andre næringer som følge av økt avling og ytelse per enhet, og gjennom redusert arbeidsinnsats som følge av teknologiske forbedringer og strukturendringer etc. Når markedet i hovedsak er avgrenset til innenlands forbruk, betyr det at samlet sysselsetting går ned. Regjeringen legger stor vekt på å stimulere til å utvikle bygdenæringer.

I perioden 1979–1999 økte det registrerte jordbruksarealet med 8,2 pst. I perioden 1999–2012 er det estimert en reduksjon i totalt jordbruksareal på ca. 4 pst., jf. tabell 3.2 i proposisjonen. Registrert totalareal var på sitt høyeste i 1998. Nedgangen i jordbruksareal skyldes i all hovedsak reduksjon i arealet med åpen åker og hage. Reduksjonen i totalt jordbruksareal i drift fra 1999 til 2012 har først og fremst skjedd på Vestlandet, i Agder-fylkene og i Nord-Norge, som har hatt en reduksjon på mellom 6 og 11 pst. I alle landsdeler reduseres totalt jordbruksareal, med unntak av Rogaland, som har en økning på 14 pst. Når det gjelder produksjonsutviklingen fra 2006 til 2012, er hovedbildet at økningen i produksjoner med vekst kommer i mer sentrale områder, mens produksjonen for øvrig er stabil.

Jordbruksavtalen finansierer en rekke virkemidler som skal bidra til næringsutvikling i landbruket. Midlene er vesentlige for å nå målsettingen om å opprettholde et levende landbruk over hele landet. Meld. St. 9 har særskilt oppmerksomhet på behovet for investeringer i landbruket og for et løft for bygdenæringer. Landbruks- og matdepartementets strategi

Ta landet i bruk! har fram til 2012 vært førende for arbeidet med landbruksbasert næringsutvikling.

Alle fylker har i tillegg en egen regional strategi for næringsutvikling som tilpasser virkemiddelbruken til de mest aktuelle utfordringene i regionen. De regionale strategiene er utarbeidet av det regionale partnerskapet bestående av fylkesmannen, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, landbrukets organisasjoner, og kommunene med flere. Fra 2013 forvaltes en større andel av næringsutviklingsmidlene regionalt, og det er opprettet regionale bygdeutviklingsprogram.

Det er fremdeles stor etterspørsel etter investeringsvirkemidler i landbruket og midler til utvikling av bygdenæringer.

1.2.3 Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen

Inntektsutviklingen i næringen er, ved siden av å være et mål, også det viktigste virkemiddelet for å kunne oppnå landbruk over hele landet. Tilstrekkelig lønnsomhet er en viktig forutsetning for at dyktige næringsutøvere, og ikke minst ungdommen, skal finne jordbruk som en interessant arbeidsplass for framtida.

Årets beregninger viser en økning i vederlag til eget arbeid og egenkapital fra 2011 til 2012 på 12 pst., eller 31 100 kroner per årsverk, inkl. kompensasjon for økt folketrygdavgift. Fra 2012 til 2013 budsjetteres det med en økning på 1 pst., tilsvarende 3 800 kroner per årsverk. Inntektsveksten fra 2011 til 2013 er svakere enn lagt til grunn for oppgjøret i 2012. Det kan forklares med økt overproduksjon, spesielt av svinekjøtt.

Referansebrukene er basert på NILFs driftsgranskinger, som gir data på foretaksnivå. Beregningsprinsippene er forskjellige fra Totalkalkylen på noen områder. Bl.a. føres avskrivningene etter historisk kostnad, og lånt kapital godtgjøres med betalt nominell rente. Tabell 3.8 i proposisjonen viser Budsjettnemndas beregninger av vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, inkl. virkningen av jordbruksfradraget, for referansebrukene i årene 2011 til 2013.

Alle referansebrukene viser en økning i inntekter fra 2011 til 2012, med unntak av korn. Fra 2012 til 2013 er utviklingen negativ for flere av referansebrukene, sterkest for referansebruk 5 Svin og korn og 6 Egg og planteprodukter, som følge av økt overproduksjon. I perioden fra 2011 til 2013 er det referansebruk 8 Ammeku/storfeslakt som har størst inntektsøkning. Det øvrige grasbaserte husdyrholdet viser også en god utvikling. Bruk med korn som hovedproduksjon eller i kombinasjon med svin er de eneste produksjonene som har negativ utvikling i toårsperioden.

1.2.3.1 KOSTNADSUTVIKLING OG INVESTERINGER

Som det går fram av tabell 3.7 i proposisjonen, økte både driftskostnadene og kapitalkostnadene relativt betydelig fra 2011 til 2012. Driftskostnadene økte med 4,6 pst., særlig på grunn av sterk vekst i kraftfôr- og gjødselkostnadene. Kapitalkostnadene økte med 5,9 pst., særlig pga. økt gjeldsmasse og økt realrente. Fra 2012 til 2013 regner Budsjettnemnda med en total kostnadsvekst på 3,2 pst.

1.2.3.2 UTVIKLING I SYSSELSETTING

Jordbruket stod for 2,0 pst. av samlet sysselsetting i Norge i 2012, mot 5,5 pst. i 1990. I tillegg leverer mange foretak varer og tjenester til landbruket, og det er en omfattende virksomhet knyttet til foredling og omsetning av landbruksvarer.

På 90-tallet var den gjennomsnittlige årlige nedgangen i antall årsverk 2,4 pst. Etter 2000 har den årlige nedgangen vært klart høyere. For framregningsårene 2012–2014 har Budsjettnemnda forutsatt en nedgang på 4 pst. per år. Med disse forutsetningene er nedgangen i arbeidsforbruk anslått til ca. 2 000 årsverk per år fra 2011 til 2014.

1.2.3.3 STRUKTURUTVIKLING

Antall jordbruksbedrifter er redusert med 37 pst., eller 26 000 bedrifter, fra 1999 til 2012. Gjennomsnittlig antall dekar per jordbruksbedrift har økt fra 148 dekar i 1999 til 222 dekar i 2012.

Det har vært en vesentlig strukturendring i alle produksjoner. I 2012 var det 9 951 jordbruksforetak med melkeproduksjon, når samdrifter regnes som ett foretak. Dette innebærer en reduksjon i antall bedrifter med melkeproduksjon på 56 pst. i perioden 1999 til 2012. Gjennomsnittlig antall melkekyr per melkebruk økte fra 14 i 1999 til 23 melkekyr i 2012.

Antallet samdrifter med melkeproduksjon økte raskt fram til 2008, for så å gå ned. Nedgangen skyldes i all hovedsak innføringen av kvoteleie fra 1. mars 2009. I 2008 ble det på det meste registrert 2 068 samdrifter, mens det ved kvoteårets start i 2013 ble registrert 1 263 samdrifter. Per 1. mars 2013 utgjorde samdrifter 13 pst. av alle foretak med melkeproduksjon.

Antall dekar korn per bedrift med kornproduksjon økte fra 150 dekar i 1999 til 240 dekar i 2012. Gjennomsnittlig sauebesetning økte fra 42 til 63 sauer. Antallet verpehøner per bedrift økte fra ca. 2 600 til 7 400, når bedrifter med under 500 høner holdes utenom. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse for jordbruksbedrifter med avlsgris økte fra 27 til 74 purker per bedrift i samme periode. Strukturutviklingen innebærer generelt at bedriftene spesialiseres.

Andelen leid areal er i gjennomsnitt om lag 42 pst.

1.2.3.4 OVERFØRINGENE TIL JORDBRUKET

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen (skjermingsstøtte), dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosentsen har i gjennomsnitt vært om lag 60 de siste årene. PSE-prosentsen i gjennomsnitt for OECD-land var 19 i 2011.

1.2.4 Bærekraftig utvikling – miljø og klima

1.2.4.1 ØKOLOGISK PRODUKSJON OG FORBRUK

Regjeringen har som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i 2020. Satsingen på dette området skjer med utgangspunktet i Landbruks- og matdepartementets handlingsplan Økonomisk, agronomisk – økologisk!

Omsetningen av økologiske matvarer i norsk dagligvarehandel var rekordstor i 2012. Samlet for alle produktgrupper økte omsetningen av økologiske produkter i dagligvarehandelen med 17 pst. i 2012 i sammenliknet med 2011. Totalt ble det omsatt økologiske matvarer for ca. 1,17 mrd. kroner i 2012, tilsvarende 1,2 pst. av totalmarkedet.

De økologiske arealene i 2012 var på ca. 502 000 dekar, og utgjorde ca. 5,1 pst. av det totale jordbruksarealet (medregnet karensareal er andelen 5,6 pst.). Sammenliknet med tidligere år var veksten i 2012 lav; bare 0,1 pst. På fylkesnivå har det ikke vært noen entydig utvikling i økologisk areal i 2012. Utviklingen var positiv i enkelte fylker og negativ i andre.

Det ble for 2012 satt av 44 mill. kroner til prosjekter som skal utvikle økologisk produksjon og forbruk i tråd med handlingsplanen. Disse utviklingsmidlene er forvaltet av SLF og gikk i 2012 til fylkenes arbeid med handlingsplaner, økologiske foregangsfylker, utviklingsprosjekter innen veiledning, produktutvikling og markedsutvikling. I tillegg ble det avsatt 2 mill. kroner til generisk markedsføring av økologiske produkter over Matmerks bevilgning.

1.3 Foredling og omsetning

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområde. Handelspolitiske forhold, markedsordninger, annet regelverk og prisutvikling på råvarer har likevel stor betydning både for næringsmiddelindustri og omsetning.

Betydelige deler av næringsmiddelindustrien foredler norskproduserte råvarer, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Importen av næringsmidler øker, men det gjør også den totale omsetningen av matvarer i Norge.

Norsk næringsmiddelindustri (ekskl. fiskevarebransjen) har fått redusert sin hjemmemarkedsandel de siste årene. Hjemmemarkedsandelen er for 2011 anslått til om lag 80 pst., mens den i 1995 utgjorde 89 pst. (NILF, Mat og industri 2012). Landbrukspolitikken, og utformingen av virkemidlene i jordbruksavtalen, må på denne bakgrunn ha alle ledd i kjeden fra jord til bord som perspektiv.

1.3.1 Prisetviklingen på matvarer

På grunn av importvernet for sentrale produkter fra det norske jordbruket påvirkes forbrukerprisene i Norge mindre av internasjonale prissvingninger enn i mange andre land. Forbrukerprisene på mat i Norge har vært nominelt forholdsvis stabile siden sommeren 2009, iflg. SSBs konsumprisindeks. De siste tolv månedene er forbrukerprisene redusert med 1,9 pst. i Norge.

Husholdningenes andel utgifter til mat og alkoholfrie drikkevarer har vært fallende over lang tid. Den nyeste forbruksundersøkelsen (2007–2009) viste at 11,8 pst. av husholdningenes konsum gikk til mat- og alkoholfrie drikkevarer, og 10,6 pst. til mat alene.

Til tross for historisk lav konsumandel er det likevel et høyt prisnivå for matvarer i Norge, sammenlignet med andre europeiske land og våre naboer.

Absolutte prisforskjeller til omverdenen på råvarer og forbruksvarer har betydning for sektorens konkurransekraft. SSBs grensehandelsundersøkelse viser at nordmenn handlet for 11,6 mrd. kroner i forbindelse med dagsturer til utlandet i 2012. Det var en økning på 1 pst. fra året før.

1.3.2 Industri og konkurranseforhold

Produksjonen i norsk jordbruk og næringsmiddelindustri har aldri vært så høy som nå. Til tross for høy norsk produksjon har importen av landbruksvarer vært jevnt økende, noe som innebærer en krevende konkurransesituasjon for næringa.

Importen av landsbruksvarer, målt i verdi, har økt fra om lag 16 mrd. kroner i 2000 til om lag 43 mrd. kroner i 2012. Viktige importvarer er vin og brennevin, bakervarer, oljer, soyabønner, sjokolade, sydfrukt og dyrefôr, herunder landbruksvarer til fiskefôr. Om lag 66 pst. av importen kommer fra EU med Danmark og Sverige som de to største eksportlandene. Over 20 pst. av importen kommer fra GSP-land (u-land), der Brasil er dominerende, og der viktige importvarer er proteinråvarer til fiskefôr og soyabønner. Av importen kommer 1,3 pst. fra de fattigste 64 landene.

Spesielt utsatt for økt importkonkurranse er bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene fra 2,6

mrd. kroner i 1995 til 8,3 mrd. kroner i 2012. Fra 2011 til 2012 økte importen med 5 pst. Bakervarer, sukkervarer og sjokolade er eksempler på viktige importvarer. For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde eller øke sin markedsandel innenfor det voksende markedet for bearbejdede landbruksvarer. Dette er også viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri.

Fremtidig utvikling i industrien avhenger av både nasjonale rammebetingelser (råvarepriser, kronekurs og rentenivå) som industrien opererer under, internasjonal konkurranse og industriens egen evne til effektivisering og omstilling. Utviklingen i matvarekjeden har de siste tiårene gått i retning økt vertikal integrasjon, noe som påvirker konkurranseforholdene også for matindustrien. Over noen tiår er det utviklet nye grossist- og distribusjonsløsninger som har påvirket leverandørenes innflytelse over utbudet i dagligvarehandelen. Dagligvarekjedene kontrollerer i dag en svært stor andel av distribusjonen av dagligvarer.

Andelen av dagligvarehandelens egne merkevarer (EMV) er i jevn vekst og utgjør nå i gjennomsnitt 12,6 pst. av samlet omsetning i dagligvaremarkedet. Dagligvarekjedene satser også på oppkjøp av industri og har etablert seg innen bl.a. bakeri-, grønt- og kjøttsektoren. Vertikal integrasjon sammen med stor markeds-konsentrasjon i alle tre salgskanaler for mat, er samlet med på å gi de fire dagligvarekjedene stor makt i verdikjeden. Effekten av denne utviklingen vil forsterkes gjennom en eventuell avtale om innkjøp og distribusjon mellom Norgesgruppen og ICA. Konkurransetilsynet har stoppet avtalen midlertidig, og har frist til 30. september for sin endelige beslutning.

1.3.3 Utredning av styrkeforhold i verdikjeden for mat

Matkjedeutvalget avleverte sin utredning 13. april 2011. Som ledd i oppfølgingen av Matkjedeutvalget nedsatte regjeringen et lovutvalg i oktober 2012 som fikk i oppgave å utrede hvordan prinsippet om god handelsskikk og hensynet til forbrukerne best kan ivaretas i lovgivningen. Dagligvarelovutvalget presenterte sin utredning 30. april 2013.

Et enstemmig dagligvarelovutvalg konkluderte med at det er behov for en lov om god handelsskikk og anbefalte at det opprettes et handelstilsyn for å håndheve loven. Forslaget til en lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden bygger et stykke på vei på forslaget til regulering framsatt av Matkjedeutvalget, men med et tydeligere forbrukerperspektiv. Lovutvalgets forslag vil bli sendt ut på høring.

Matkjedeutvalget anbefalte også at det ble opprettet en dagligvareportal som skal sammenstille informasjon til forbrukere når det gjelder pris, kvalitet og utvalg. Forbrukerrådet har fått i oppdrag å

utrede en mulig ny informasjonsløsning på nettet med frist 5. juni 2013.

1.4 Importvernet og internasjonale forhold

1.4.1 Importvernet for landbruksvarer

Regjeringen legger i Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords til grunn at importvernet fortsatt kommer til å være en bærebjelke i norsk landbrukspolitik. Importvernet er en forutsetning for å kunne sikre avsetningen av norske landbruksvarer, oppnå fastsatte priser i jordbruksavtalen og utnytte ressursene vi har til matproduksjon. Dette er grunnlaget for en tilfredsstillende inntektsutvikling i jordbruket.

Summen av handelsavtaler og forvaltningen av importvernet er avgjørende rammebetingelser for norsk matproduksjon. Derfor må ulike internasjonale forhandlinger og andre nasjonale prosesser som berører importvernet ses i sammenheng. Regjeringen har i internasjonale forhandlinger om handel med landbruksvarer lagt avgjørende vekt på å sikre handlingsrom for fortsatt å kunne føre en landbrukspolitik som ivaretar nasjonale mål for landbruket.

1.4.2 WTO Landbruksavtalen og nye forhandlinger

Landbruksforhandlingene er en del av den brede forhandlingsrunden som ble vedtatt på WTOs ministerkonferanse i Doha i 2001. 1. august 2004 ble det vedtatt et rammeverk som la føringer for de videre forhandlingene for landbruksvarer, industrivarer inkl. fisk, tjenester og forenkling av handelsprosedyrer.

Forhandlingsprosessen siden 2009 har ikke lyktes i å oppnå betydelig fremgang på de uløste spørsmålene i forhandlingstekstene fra 2008. Den 9. ordinære ministerkonferansen i WTO avholdes på Bali 3.–6. desember 2013. Medlemslandene i WTO har antydnet vilje til å fremforhandle beslutninger for ministermøtet. På landbruksområdet er aktuelle temaer som kan komme opp for beslutning tollkvoteadministrering, støtte for å oppnå matvaresikkerhet og eksportstøtte.

1.4.3 Import fra u-land

Regjeringen iverksatte fra 1. januar 2013 en ny GSP-ordning (General System of Preferences). Toll- og kvotefri markedsadgang for produkter fra land som står på FNs offisielle MUL-liste og alle lavinntektsland med mindre enn 75 millioner innbyggere, blir videreført. Ordningen omfatter nå 59 land.

For 26 andre u-land (GSP+land) ble det gitt tollfri markedsadgang for 51 nye tolllinjer og redusert tollsats med 50 pst. for 15 tolllinjer. Disse endringene omfatter blomster, grønnsaker, oljer og konserverte grønnsaker og frukter.

1.4.4 EUs landbrukspolitik og forhandlinger med EU

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs landbrukspolitik har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien, som er konkurranseutsatt både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

EU gjennomgår nå sin landbrukspolitik fram mot utgangen av 2013 da gjeldende mandater og budsjettfullmakter utløper. Rådet vedtok i februar 2013 langtidsbudsjett for perioden 2014 til 2020 som innebærer en reduksjon i det felles landbruksbudsjettet på mer enn 10 pst. i faste 2011-kroner. Rådet, Kommisjonen og Parlamentet er nå i dialog om en rammeavtale slik at detaljene i den nye landbrukspolitikken kan være på plass innen utgangen av 2013.

Situasjonen i matmarkedet i EU de siste årene har ført til økt oppmerksomhet om styrkeforholdene i verdikjeden og handelens makt til å holde oppe forbrukerpriser selv om produsentpriser faller. EU har iverksatt omfattende arbeid med sikte på tiltak for en bedre fungerende matvarekjede.

Kommisjonen avsluttet i desember 2012 den første fasen av utredningsarbeidet hvor en har kommet fram til en felles forståelse av uredelig handelspraksis. Det er ennå ikke enighet om hvordan regelverket og håndhevingen mot uredelig atferd bør organiseres. Med sikte på å komme i mål med retningslinjer, mest sannsynlig i form av et rammedirektiv som gir rom for ulike nasjonale løsninger, har Kommisjonen frist ut 2014 til å utarbeide en konklusjon. Kommisjonen har uttalt seg forpliktende til å sikre effektiv håndheving, enten bransjebasert eller myndighetsstyrt.

I samsvar med WTO-avtalen fra 1995 kan Norge velge mellom å ha kronetoll eller prosenttoll for om lag 48 pst. av toll-linjene. Disse omfatter alle viktige norske landbruksvarer. Ved framlegging av statsbudsjettet for 2013 foreslo regjeringen prosenttoll istedenfor kronetoll på seks toll-linjer for storfekjøtt, lammekjøtt og ost fra 1. januar 2013. Stortinget gav sin tilslutning til denne omleggingen, jf. Prop. 1 LS (2012–2013) Skatter, avgifter og toll 2013.

Det har vært omfattende kontakt om saken mellom Norge og EU både på politisk nivå og faglig nivå. Fra norsk side er det lagt til grunn at endringene fullt ut er i samsvar med våre internasjonale handelspolitiske forpliktelser.

1.5 Hovedtrekk i avtalen

Avveining av ulike hensyn

Avtalen videreutvikler virkemidlene med grunnlag i landbruks- og matmeldingen. Hver for seg kre-

ver målsettingene i meldingen ulike virkemidler for at de skal nås på en mest mulig effektiv måte. Men også landbruks- og matpolitikken krever avveining av ulike hensyn. Økt produksjonsvolum er tillagt større vekt i meldingen, slik at selvforsyningsgraden kan opprettholdes om lag på dagens nivå. Den geografiske produksjonsfordelingen skal videreføres, både for å utnytte lokale produksjonsvilkår best mulig og for å øke kornproduksjonen.

I lang tid har internasjonale anbefalinger og utviklingen av virkemidlene over jordbruksavtalen gått i retning av mindre andel produksjonsavhengig og mer produksjonsnøytral støtte. Det har bidratt til redusert intensitet i produksjonen og større mulighet til å drive aktiv distrikts- og strukturpolitikk. Å stimulere til økt produksjonsvolum tilsier isolert sett en annen vektning av virkemiddelbruken. Den inngåtte avtalen prioriterer økt produksjon, samtidig som også andre mål enn produksjonsvolum skal nås og forpliktelsene i gjeldende WTO-avtale må overholdes.

Jordbruksavtalen påvirker direkte bare en del av bøndenes inntekstdannelse. Hovedsakelig påvirker jordbruksavtalen bruttoinntektene, gjennom budsjettoverføringer og inntektsmuligheter fra markedet, gjennom målpriser og adgang til markedsregulering. På kostnadssiden påvirkes først og fremst kraftfôrkostnadene, gjennom prisene på fôrkorn. I noen grad påvirker virkemidlene i avtalen også kapitalkostnadene. Innenfor disse rammene har bøndene selv ansvar for egen inntekt. Nettoresultatet på hvert bruk er i stor grad resultat av aktiviteter og beslutninger hver enkelt bonde foretar.

1.5.1 Rammen

Jordbrukets brutto inntekter består av inntjening fra markedet og overføringer fra staten. Oppbyggingen av rammen for den inngåtte avtalen er basert på

anslag for utviklingen i jordbrukets produksjon, kostnadsutvikling, samt arbeidsforbruk og anslag på lønnsvekst for andre grupper, jf. tabell 2 nedenfor. For de makroøkonomiske størrelsene har partene lagt til grunn SSBs prognoser i Økonomisk utsyn nr. 2/2012, unntatt for årslønnsveksten for lønsmottagere fra 2012 til 2013, 3 1/2 pst, som er hentet fra revidert nasjonalbudsjett.

Prognosene over innebærer at jordbruket vil få full kostnadskompensasjon og en prosentvis inntektsvekst som andre grupper, med en ramme på 370 mill. kroner, jf. linje A i tabell 1 nedenfor. I avtalen er det lagt til grunn at jordbruket skal ha en nivåheving i inntektene ut over lik prosentvis vekst på 900 mill. kroner, jf. linje B. Total ramme for avtalen blir dermed 1 270 mill. kroner.

Partene er enige om en finansiering av rammen som går fram av tabell 6.2. Målprisene økes fra 1. juli 2013 med en årsvirkning på 580 mill. kroner. Fra 2012 er det vel 50 mill. kroner i overførte midler, som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet fra Budsjett-nemnda. Disse midlene disponeres som en del av rammen. Bevilgningen over kapittel 1150 økes med 500 mill. kroner i 2014. Med forutsetningene i tabell 1 nedenfor øker utnyttningen av jordbruksfradraget tilsvarende en inntektsverdi før skatt på om lag 140 mill. kroner.

Rammen legger til rette for en inntektsøkning på om lag 10 1/2 pst., eller vel 31 000 kroner per årsverk fra 2013 før oppgjør, til 2014, når verdien av økt utnyttelse av jordbruksfradraget er inkludert. Deler av rammen får inntektseffekt allerede i 2013. Det vil gi en inntektsøkning på om lag 4 pst. eller vel 11 000 kroner per årsverk i 2013 i forhold til Totalkalkylens opprinnelige budsjett før oppgjør, dersom de foreslåtte økningene i målpriser realiseres fra 1. juli, og ytterligere om lag 20 000 kroner per årsverk i 2014.

Tabell 1 Oppbygging av økonomisk ramme

	Grunnlag Mill. kr.	Volum	Pris	Mill. kr
0. Markedsinntekter utenom avtalen	28 377	0,75 pst.	2,7 pst. ¹	450
1. Driftskostnader	18 253	0,25 pst.	1,9 pst.	390
2. Kapitalslit og leasing	7 480			215
3. Normalisert realrentekostnad	1 493			245
4. Redusert arbeidsforbruk	11 849	-4,0 pst.	3,9 pst.	-30
A. Sum kostnadskompensasjon og lik prosentvis inntektsvekst som andre grupper				370
B. Nivåheving i 2014 ut over lik prosentvis vekst				900
SUM ramme, mill. kr.				1 270

1) Det er forutsatt 2,7 pst. prisøkning i gjennomsnitt for sektorer uten målpris, som utgjør om lag 1/3 av markedsinntektene.

Tabell 2 Finansiering av rammen

	Mill. kroner
Netto endring i målpriser fra 01.07.13	580
Endret bevilgning på kap. 1150 i 2014	500
Overførte midler fra 2012	50
Endret verdi av jordbruksfradraget	140
SUM ramme med inntektsvirkning i 2014	1 270

UDISPONERTE MIDLER

Partene er enige om å omdisponere 76,1 mill. kroner i ledige midler på følgende måte i 2013:

- 63,3 mill. kroner disponeres til prisnedskrivning til norsk korn, (post 73.19)
- 12,8 mill. kroner tilføres Landbrukets utviklingsfond (post 50.11)

1.5.2 Andre hovedpunkter

Avtalens fordelingsprofil skal bidra til måloppnåelse i henhold til prioriteringene i Meld. St. 9. Det er særlig lagt vekt på å styrke økonomien i storfe- og kornproduksjonen og stimulere utvikling og vekst i grøntsektoren. Det er videre lagt vekt på tiltak som kan bidra til økt produksjon, herunder bevilgninger til rådgivning for å styrke agronomien. Samtidig er tilskuddsordningene tilpasset av distrikts- og strukturhensyn. Partene er enige om å sette ned en arbeidsgruppe som skal utrede mulighetene for å målrette virkemidler mot bruk eller områder med spesielle driftsulemper, som for eksempel bratt areal, små teiger og kantsoner.

1.5.2.1 MELK, SAU OG STORFEKJØTT

Ammeku/storfe kjøtt

- Det etableres et kvalitetstilskudd til storfeslakt innenfor en bevilgning på 165 mill. kroner.
- Driftstilskuddet økes innenfor en ramme på 4,7 mill. kroner.

Melk

- Målprisene på melk økes med 23 øre per liter, tilsvarende 359 mill. kroner.
- Satsene i driftstilskuddet til melkeproduksjon økes med 6 000 kroner i Sør-Norge og 8 000 kroner i Nord-Norge, innenfor en ramme på 63,6 mill. kroner.
- Distriktstilskuddene til melkeproduksjon øker fra sone C og oppover innenfor en ramme på 18 mill. kroner.
- Grunntilskuddet til geitemelk økes med 15 øre per liter.

Sau/lam

- Målprisen på lammekjøtt økes med 3,50 kroner per kg.
- Husdyrtilskuddet økes med 96 mill. kroner begrenset til de første 100 sauer per foretak.
- Tilskudd til norsk ull økes med 1 krone per kg.

Utmarksbeitetilskuddene økes innenfor en ramme på 6,1 mill. kroner for storfe og 25,2 mill. kroner for småfe. Beitetilskuddet til storfe økes innenfor en ramme på 10,3 mill. kroner.

1.5.2.2 KORN OG KRAFTFÔR

Det foreslås prisøkninger på korn og oljefrø som vil gi en brutto inntektsøkning i sektoren på om lag 209 mill. kroner ved normalårsavlinger. Målprisene på matkorn økes med 20 øre/kg. Prisnedskrivningstilskuddet til norsk korn økes med 8 øre/kg. Tilskudd til matkorn legges om, som omtalt i kapittel 6.4.1. Prisen på råvarer til mel holdes dermed uendret.

Målprisene på fôrkorn og oljefrø økes med hhv. 18 og 25 øre per kg. Det er anslått at prisøkningen på råvarer til kraftfôr vil få effekt på om lag 70 pst. av kraftfôrkvantumet. Samlet anslår partene at råvarer til kraftfôr vil bli 7 øre/kg dyrere i gjennomsnitt, som følge av avtalen.

Bevilgningen til tilskudd til beredskapslagring av såkorn (post 77.12) økes med 3,5 mill. kroner.

1.5.2.3 GRØNTSEKTOREN OG POTETER

Målprisene for frukt og grønnsaker økes innenfor en ramme på 2,7 pst. Målprisen på matpoteter økes med 25 øre per kg og arealtilskudd til poteter økes med 15 kr/daa. Partene er videre bl.a. enige om å:

- øke avsetningen til Opplysningskontoret for frukt og grønt (post 70.11) med 2 mill. kroner.
- øke avsetningen til Norsk landbruksrådgivning (post 77.13) med 4,5 mill. kroner, knyttet til veiledning innenfor grøntsektoren.
- øke avsetningen til Sagaplant (post 77.15) med 1 mill. kroner.
- øke avsetningen til Graminor (post 77.15) med 2,2 mill. kroner.
- øke avsetningen til tilskudd til fruktlager (post 77.17) med 2 mill. kroner.
- øke kvantumsbegrensning og maksimalbeløp for grønnsaker i distrikts- og kvalitetstilskuddet, tilsvarende 10 pst.
- øke distrikts- og kvalitetstilskuddet til frukt, bær og grønnsaker tilsvarende 10 pst.

1.5.2.4 NORSK LANDBRUKSRÅDGIVNING

Partene er enige om å styrke og samordne veiledningstjenesten i landbruket. Total avsetning til Norsk

landbruksrådgivning i 2014 blir ifølge avtalen på 82,5 mill. kroner.

Herav er partene enige om at avsetningen til HMS-tiltak i landbruket videreføres med 14 mill. kroner. I tillegg avsettes 1 mill. kroner til å dekke økte kostnader i forbindelse med sammenslåing av Landbrukets HMS-tjeneste og Norsk Landbruksrådgivning (NLR). Midlene overføres til NLR og øremerkes HMS-arbeid i landbruket.

Partene er enige om at arbeidet med veiledning om økologisk landbruk innlemmes i NLR sin ordinære portefølje. Det avsettes 6 mill. kroner til dette i 2014. Videre er partene enige om en ekstra satsing på grøntsektoren hos NLR på 4,5 mill. kroner og en generell økning av grunntilskuddet på 4,8 mill. kroner til 48,8 mill. kroner i 2014.

Partene er enige om å be om en rapport fra NLR innen 15. februar 2014. I rapporten skal det gjøres rede for bruken av jordbruksavtalens midler i 2013 og planlagt bruk i 2014, og gjøres en vurdering av organiseringen av rådgivningsenhetene.

1.5.2.5 LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

Innvilgningsrammen for Landbrukets utviklingsfond foreslås økt med 53,4 mill. kroner, inkl. rentestøtteordningen i 2014. Bevilgningen til fondet økes med 38 mill. kroner, etter at fjorårets engangsbevilgning på 275 mill. kroner er tatt ut. I tillegg tilføres fondet 12,8 mill. kroner i 2013 av ledige midler på avtalen.

Forslaget innebærer bl.a. følgende:

- Rammen for innvilging av investeringsstøtte under BU-ordningen økes med 20 mill. kroner. Maksimal tilskuddssats økes til 33 pst. og maksimalt tilskudd per prosjekt økes til 1 mill. kroner.
- Tilskudd til SMIL-ordningen økes med 5 mill. kroner til 225 mill. kroner, inkl. tilskudd til drenering, i 2014.
- Tilskudd til bioenergi økes med 5 mill. kroner.
- Det planlegges en ny enhet med ansvar for matkultur i tilknytning til Matmerk. Matmerk får en samlet bevilgning på 56 mill. kroner i 2014.
- Det etableres områderettede tiltak for fjellandbruket i 6 fylker med en årlig ramme på til sammen 6 mill. kroner i 3 år.

1.5.2.6 MILJØ- OG KLIMATILTAK

Avtalen innebærer at ordningene innenfor nasjonalt miljøprogram videreføres.

- Bevilgningen til Regionale miljøprogram økes med 20 mill. kroner, herunder 5 mill. kroner til styrket setersatsing.
- Tilskudd til SMIL-ordningen økes med 5 mill. kroner som nevnt under LUF.

- Tilskudd til leveranser av husdyrgjødsel til biogassanlegg økes med 1 mill. kroner.
- Tilskudd til bevaringsverdige storferaser økes til 2 000 kroner per dyr.

1.5.2.7 ØKOLOGISK JORDBRUK

Avtalen innebærer at samlet avsetning til økologisk produksjon blir 122,6 mill. kroner i 2014:

- Omleggingstilskuddet avvikles og erstattes med arealtilskudd innenfor uendret ramme.
- For å legge til rette for økte priser på økologisk korn økes prisnedskrivningstilskuddet med 8 øre per kg fra 1. juli 2013 og ytterligere 40 øre per kg fra 1. juli 2014.
- 6 mill. kroner fra utviklingsmidlene flyttes til grunntilskuddet til Norsk landbruksrådgivning for veiledning og oppfølging av «Gratis førsteråd».
- 7 mill. kroner fra utviklingsmidlene (fylkesvise handlingsplanmidler) flyttes til regionalt næringsprogram (BU).
- Den resterende bevilgningen til utviklingstiltak økes med 1 mill. kroner.

1.5.2.8 VELFERDSORDNINGENE

- Satsene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid økes med 3,9 pst. og maksimalbeløpet per foretak heves med 3 000 kroner til 72 000 kroner.
- Maksimal dagsats for tilskudd til avløsning ved sykdom mv. økes fra 1 400 til 1 500 kroner. Endringen vil også styrke landbruksvikarordningen.
- Minimumsalderen for avløsere reduseres fra 16 til 15 år.
- Tilskuddet til HMS-arbeid i landbruket økes med 1 mill. kroner og overføres til Norsk landbruksrådgivning fra 2014, jf. punkt 6.5.4.
- SLF skal til jordbruksoppjøret i 2014 utrede utvidelser av ordningen med tilskudd til sykdomsavløsning.

1.6 Justeringer i prisutjevningsordningen for melk

1.6.1 Bakgrunn

Markedsordningen for melk består av importvern, målprissystem, kvoteordningen som regulerer primærproduksjonen, markedsregulering ved Omsetningsrådet og prisutjevningsordningen for melk (PU). Prisutjevningsordningen for melk har som formål å regulere prisdifferensieringen av melk som råvare til ulike anvendelser, og samtidig gi melkeprodusenter muligheter for å kunne realisere jordbruksavtalens målpriser på melk, uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen.

Situasjonen i meierivaremarkedet var preget av uro, konflikt og rettssaker gjennom flere år, noe som

var uheldig for alle aktører. På bakgrunn av dette gjorde regjeringen i 2007 endringer i prisutjevningsordningen for melk som la ytterligere til rette for konkurranse i markedet for meierivarer.

1.6.2 Evaluering. Justeringer i regelverket

Regjeringen varslet i allerede i St.prp. nr. 77 (2006–2007) Om jordbruksoppgjøret 2007 at de konkurransepolitiske tiltakene skulle evalueres etter 5 år.

Statens landbruksforvaltning (SLF) gjennomførte i løpet av 2012 evalueringen (SLF-rapport nr. 22/2012 Evaluering av konkurransepolitiske tiltak i prisutjevningsordningen for melk). SLF konkluderer med at det blir gradvis økt konkurranse i det norske markedet, og at Tine SA taper markedsandeler. Regjeringens konkurranserettede tiltak har virket etter hensikten. De konkurranserettede tiltakene må videreføres for å bidra til at man fortsatt skal ha flere aktører i meierivaremarkedet, men det er ikke behov for ytterligere slike tiltak.

LMD sendte 1. februar 2013 ut et konkret forslag til justeringer av forskrift om prisutjevningsordningen for melk på høring med høringsfrist 18. mars 2013. Ordningene skal ligge fast for perioden fram til neste evaluering. Dette er viktig for stabiliteten i rammevilkårene til aktørene. Samtidig vil en evaluering gi en ny faglig gjennomgang som grunnlag for videre vurdering av ordningene. Ordningene er rammet inn av kriteriet om at Tine må være dominerende aktør i det enkelte markedet for at disse særordningene skal kunne tre i kraft.

Med bakgrunn i evalueringen og høringen foretok Landbruks- og matdepartementet 29. mai 2013 følgende justeringer i prisutjevningsordningen for melk, med virkning fra 1. juli 2013:

- Satsen for differensierte avgifter og tilskudd økes med to øre til 27 øre
- Satsen for særskilt distribusjonstilskudd til Q-meieriene reduseres med 10 øre til 50 øre, mens volumgrensen øker med 20 mill. liter til 100 mill. liter. Ordningen skal fremdeles være begrenset til Q-meieriene.

Det gjøres ingen prinsipielle endringer i ordningen med spesiell kapitalgodtgjørelse til Q-meieriene. SLF skal endre sin praksis slik at grunnlaget i beregningsmodellen blir ajourført hvert år.

Regjeringen legger opp til at man på bakgrunn av erfaringene skal evaluere de konkurransepolitiske tiltakene etter fem år.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian

Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Framskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Torgeir Dahl og Svein Flåtten, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Prop. 164 S (2012–2013) om jordbruksoppgjøret 2013

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Framskrittspartiet og Høyre, registrerer med tilfredshet at partene ble enig om årets jordbruksavtale og at denne ble sluttforhandlet og undertegnet den 15. mai 2013.

Komiteen viser til at jordbruksforhandlingene bygger på hovedavtalen for jordbruket, som er inngått mellom staten på den ene siden, og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag på den andre. Det følger av hovedavtalen at partene i forhandlingene om jordbruksavtale er staten på den ene siden og organisasjonene i jordbruket på den andre siden.

Komiteen viser til at det politiske grunnlaget for forhandlingene er Meld. St. 9 (2011–2012) og Innst. 234 S (2011–2012). Meldingen trekker opp fire overordnede mål for norsk landbruks- og maktpolitikk. Disse er matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk.

Komiteen viser til at rammene for årets avtale er 1 270 mill. kroner, fordelt på 580 mill. kroner i endret målpris, 500 mill. kroner i endret bevilgning på kap. 1150 i 2014, pluss 50 mill. kroner som er overført fra 2012 og 140 mill. kroner som er endret verdi av jordbruksfradraget.

Komiteen har merket seg at partene i avtalen er enige om at inntektsutviklingen t.o.m. 2013 er i tråd med tidligere oppgjør og avtalesystemets bestemmelser om jordbrukets økonomiske ansvar for overproduksjon. Komiteen merker seg at avtalen gir grunnlag for en inntektsvekst på vel 10,5 pst., eller vel 31 000 kroner per årsverk i 2014, i forhold til 2013 før oppgjør, når verdien av jordbruksfradraget er inkludert.

Komiteen er innforstått med at deler av rammen får inntektsvekst allerede i 2013, om lag 4 pst., eller vel 11 000 kroner per årsverk, og dersom økningen i målpris realiseres fullt ut fra 1. juli, ytterligere om lag 20 000 kroner per årsverk i 2014.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti regner selvstendig næringsdrivende bønder som en

bærebjelke for verdiskaping og næringsutøvelse mange steder i landet. Disse medlemmer vil arbeide for at bonden skal få utviklingsmuligheter fremover. En robust landbruksnæring bidrar til å nå viktige mål om en fortsatt betydelig norsk matvareproduksjon, en differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap. Disse medlemmer mener at landbruket, i likhet med for eksempel reiselivsnæringen og fiskerinæringen, har stor betydning for å sikre en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig å opprettholde grunnlaget for et aktivt jordbruk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at omstillingen i landbruket fortsetter. Det er anslått at over 36 000 gårdsbruk med bolig står tomme, mange står til forfalls. Disse medlemmer mener at omstilling til større og mer effektive enheter er nødvendig for å sikre at jordbruksnæringen blir mer fremtidsrettet og mindre avhengig av overføringer, og mener at jordbrukspolitikken bør legge bedre til rette for dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at partene i jordbruksforhandlingene i år kom til enighet om oppgjøret. Disse medlemmer respekterer den inngåtte avtale mellom partene, en avtale som er bygget på den hovedavtale som staten har med partene. Disse medlemmer ønsker endringer i tidspunktet for en slik avtale, noe som innebærer å vurdere den endret i tid til mer sammenfall med de årlige budsjetter og viser til sitt forslag om dette annet sted i denne innstilling.

Disse medlemmer viser for øvrig til egne merknader om Høyres landbrukspolitikk i forbindelse med behandlingen av landbruksmeldingen Velkommen til bords, jf. Innst. 234 S (2011–2012).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at fjorårets oppgjør skulle legge til rette for en inntektsvekst på 13,9 pst., eller 35 900 kroner per årsverk, fra 2011 til 2013. Årets grunnlagsmateriale fra Budsjettnemnda for jordbruket viser en inntektsøkning på 11,1 pst., eller 28 800 kroner per årsverk, altså 7 100 kroner mindre enn lagt til grunn i fjor. Alle referansebrukene viste en økning i inntekter fra 2011 til 2012, med unntak av korn. Fra 2012 til 2013 er utviklingen negativ for flere av referansebrukene, sterkest for referansebruk 5 Svin og korn og referansebruk 6 Egg og planteprodukter.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ønsker et aktivt landbruk i alle deler av landet. Dette er avgjørende for å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og et levende

kulturlandskap. En forutsetning for rekruttering er at jordbruket gir en inntekt å leve av. Derfor er det viktig for dette medlem at forskjellene i inntekt mellom bønder og sammenliknbare yrkesgrupper reduseres.

Dette medlem viser til at det i Meld. St 9 (2011–2012) Velkommen til bords (landbruksmeldingen) ble lagt stor vekt på at inntekt er det viktigste virkemiddelet for å nå de landbrukspolitiske målene. Dette medlem er enig i dette. Dette medlem peker på at inntektsnivået til yrkesutøvere i jordbruket er langt lavere enn hos andre yrkesgrupper. For å nå de landbrukspolitiske målene og sikre rekruttering til yrket vil dette medlem presisere at det må legges rammevilkår for næringen som gir bønder, som selvstendig næringsdrivende, muligheter til vesentlig å redusere inntektsforskjellene til andre grupper.

Dette medlem peker på at det er et flertall, bredere enn det vanlige, som i Innst. 234 S (2011–2012) er enig om at bøndene skal ha en inntektsutvikling i tråd med eller utover andre grupper.

Dette medlem viser til flertallsmerknadene fra regjeringspartiene i Innst. 234 S (2011–2012):

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at regjeringen vil sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper og videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som har vært ført etter 2005.»

Dette medlem viser til at det fra 2012 til 2013 forventes en inntektsøkning per årsverk på i snitt 3 800 kroner, eller 1,3 pst. Dette er vesentlig under den forventede økningen per årsverk i andre grupper, som var på 17 400 kroner, og langt under den beregnede inntektsveksten per årsverk i landbruket på 13 000 kroner som ble forutsatt i jordbruksoppgjøret i fjor. Dette medlem peker på at dette blant annet skyldes den generelle kostnadsutviklingen i Norge.

Dette medlem mener dette gapet, som har oppstått på bakgrunn av et svært magert jordbruksoppgjør i fjor, må tas inn i regnestykket for inntektsvekst frem til 2014. Dette medlem viser til at dette har blitt gjort for perioden 2011–2013, trolig for å forsøke å dekke over det svært magre tilbudet i fjor, etter at jordbrukets organisasjoner brøt forhandlingene med staten.

Dette medlem viser til at regjeringen har et uttalt mål om særlig å styrke grovfôrbasert husdyrhold og kornproduksjon. Når det gjelder grovfôrbasert husdyrhold, vil årets oppgjør gi omtrent 15 600 kroner per årsverk hvis en tar utgangspunkt i referansebruk med storfehold og melkeproduksjon av gjennomsnittlig størrelse. Dette medlem peker på at dersom man ser fjorårets nedgang på 12 400 kroner

per årsverk for denne gruppen i sammenheng med årets økning, vil det gi en gjennomsnittlig økning per årsverk, hvert av de siste to årene, på rett i overkant av 1 600 kroner. Dette medlem mener dette viser at årets jordbruksoppgjør ikke kompensere for det svært dårlige oppgjøret i fjor, når det gjelder grupper regjeringen ønsker å prioritere.

Dette medlem viser til at av et krav med ramme på 1 970 mill. kroner fra Jordbrukets forhandlingsutvalg, var 583 mill. kroner i økte målpriser og 1 146 mill. kroner i økt bevilgning på kapittel 1150 i 2014.

Dette medlem registrerer at staten i stor grad følger opp Jordbrukets forhandlingsutvalgs ønsker hva gjelder målpriser. Dette medlem peker på at den delen av oppgjøret som går over statsbudsjettet kun imøtekommer under halvparten av kravet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at målprisøkningene i jordbruksoppgjøret i betydelig grad lar seg gjennomføre med bakgrunn i at regjeringen vedtok prosenttoll på noen toll-linjer vedrørende ost og kjøtt i forbindelse med statsbudsjettet for 2013.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser i denne forbindelse til brev av 11. juni 2013 fra landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum til næringskomiteen hvor det fremkommer: «Prisøkningen i jordbruksavtalen kan derfor ikke knyttes direkte til de 6 varelinjene som fikk økt tollvern.».

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det er bred politisk enighet om nødvendigheten av et godt tollvern, og om at Norge har juridisk rett til å gå fra kronetoll til prosenttoll.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at spørsmål om tollregelverk har flere sider, der både Norges eksportinteresser, matvareindustriens situasjon, norske forbrukere, grensehandel og forholdet til våre handelspartnere er av betydning. Disse medlemmer viser til at regjeringen for eksempel i Meld. St. 22 (2012–2013) Verdens fremste sjømatnasjon uttaler at den vil ivareta stabil og god markedsadgang på EU-markedet.

Disse medlemmer viser til at det hjelper lite med slike uttalelser når regjeringens håndtering av den såkalte ostetollsaken står i strid med dette. Disse medlemmer viser til resolusjon av 25. april 2013 vedtatt i utenriks- og handelskomiteen i Europaparlamentet, hvor det blant annet fremgår:

«... stresses that these measures were proposed by the Norwegian government without any prior consultation with the EU counterparts as would have been appropriate in the context of the existing strong bilateral relations.»

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at denne type tollendringer ikke gir norsk næringsmiddelindustri dårligere konkurransevilkår og tapte markedsandeler på grunn av lavere toll på importerte bearbejdede produkter. Slike endringer kan på sikt også gi økt grensehandel og økte priser for norske forbrukere. Disse medlemmer viser til at regjeringens håndtering ikke skaper trygghet for at disse forhold ble tilstrekkelig vurdert eller vektlagt forut for avgjørelsen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, har merket seg at faglagene mener at man med årets avtale har brutt en viktig barriere, hvis prognosene for produksjon, pris- og kostnadsutvikling slår til, siden den gir grunnlag for å redusere inntektsforskjellene til andre grupper i samfunnet med 12 000 kroner per årsverk.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har gjennomført en snuoperasjon i norsk landbruk etter 2005. Skogpolitikken er gjenreist, og vi har i dag et landbruk som leverer et rikere mangfold av produkter enn tidligere. Målet om landbruk over hele landet er ivaretatt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det i de siste års jordbruksoppgjør er gitt sterk prioritet til de grasbaserte produksjonene i distriktene.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at landbruket totalt sett har hatt en vesentlig bedre inntektsutvikling nå enn under Bondevik-regjeringa, og helt fram til årets oppgjør har inntektsutviklingen ligget på linje med andre grupper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti undrer seg over at regjeringen Stoltenberg mener den har gjennomført en snuoperasjon i norsk landbruk etter 2005. Disse medlemmer viser til at regjeringen Stoltenbergs første landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen uttalte at hvert nedlagt bruk er et personlig nederlag. I saken regjeringen selv har lagt frem for Stortinget, Prop. 164 S (2012–2013), fremgår det at det i 2005 var 53 000 jord-

bruksbedrifter. I 2013 er antallet 43 800, og en framskrivning til 2014 viser at antallet jordbruksbedrifter da trolig vil være redusert med ytterligere 1 000. Antallet årsverk er redusert fra 63 500 i 2006 til 45 500 i 2013. En framskrivning til 2014 viser at antallet årsverk trolig reduseres ytterligere ned til 43 700. Disse medlemmer viser videre til at inntektsutviklingen er negativ fra 2012 til 2013 for flere av referansebrukene. Disse medlemmer vil også peke på at regjeringen selv vurderer det slik at investeringsnivået for infrastruktur nå ligger betydelig under det som er nødvendig for å få tilgang til høstbare skogressurser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det i Meld. St. 9 (2011–2012) slås fast at regjeringen vil fortsette satsingen på norsk landbruk og videreutvikle denne politikken, hvor det står følgende:

«Regjeringen vil sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Regjeringen vil derfor videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som er ført etter 2005.»

Flertallet viser til at årets jordbruksoppgjør er en oppfølging av dette. Flertallet legger videre til grunn at jordbruksavtalen, grensevernet og markedsreguleringen er viktige stolper for landbrukspolitikken framover, og viser til forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet som ble fremsatt under behandlingen av Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken, og som ble vedtatt med støtte fra Kristelig Folkeparti i Stortinget den 12. april 2012:

«Stortinget legger til grunn at landbruket og norsk næringsmiddelindustri skal sikres forutsigbarhet ved at hovedpilarene i den norske landbruksmodellen skal være grunnlaget for norsk landbrukspolitik. Dette innebærer at regjeringen skal, gjennom ulike ordninger, sikre et sterkt importvern, opprettholde jordbruksavtalen mellom staten og næringen samt videreføre samvirkets rolle som forvalter av markedsordningene.»

Komiteen viser til at det var en samlet komité som i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 9 (2012–2013) om landbruks- og matpolitikken gav uttrykk for at den «ser det som viktig at regjeringen vurderer tiltak for å bedre rammevilkårene for å sikre en konkurransedyktig norsk mat- og drikkeindustri.» I den forbindelse merket komiteen seg videre at bakeribransjen er særlig konkurransutsatt, og at 3 av 10 brød som selges i butikkene i dag er importert, jf. Innst. 234 S (2011–2012).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har et sterkt fokus på næringsmiddelindustriens rammevilkår.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at regjeringen siden har hatt lite fokus på næringsmiddelindustrien, og disse medlemmer viser til sine merknader i innstillingen her i forbindelse med den såkalte oste-tollsaken.

Behandlingen av årets jordbruksoppgjør

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg sterkt kritiske til den landbrukspolitikken som har vært ført i etterkrigstiden og som fortsatt videreføres av den sittende regjeringen. Disse medlemmer kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den fremforhandlede jordbruksavtalen fordi den ikke bærer bud om noen ny retning i landbrukspolitikken, dette til tross for at det er et stort behov for en kursomlegging av landbrukspolitikken. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har dette ikke skjedd. Også i år var det et stort sprik mellom det kravet som ble fremlagt av bondeorganisasjonene og det tilbudet som kom fra staten. Tilbudet fra staten er på ca. halvparten av det opprinnelige kravet fra bondeorganisasjonene.

Disse medlemmer er av den formening at det må innføres et normalt markedsbasert system for landbruksprodukter som styres av tilbud og etterspørsel. Ved underdekning i markedet vil produsenten kunne ta en høyere pris, mens forbruker kan velge andre produkter dersom prisen på et produkt er for høy. Da vil prisene på produktene variere i takt med markedet, og produsentene må være markedsorientert i sin produksjon. I en situasjon som i dag, hvor forbrukerne etterspør mer enn det norske bønder kan produsere, vil et markedsbasert system bidra til en høyere produksjon. I et markedsbasert system vil det også oppstå konkurranse mellom produsentene, noe som fører til bedre produkter, innovasjon og mer kostnadseffektiv produksjon. Dette vil bidra til bedre inntektsmuligheter for de produsenter som er dyktige, innovative og gode forretningsmenn. Disse medlemmer vil påpeke at markedsbaserte systemer fungerer i alle andre markeder og at det derfor ikke er noen grunn til å unnta landbruket fra dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil bemerke at siden årets jordbruksoppgjør legges frem så sent i sesjonen, tillot det ikke å kunne avholde komitéhøring i saken.

Disse medlemmer finner det beklagelig at regjeringens håndtering av jordbruksoppgjøret tidsmessig sett ikke tillot de øvrige organisasjoner i eller tilknyttet jordbruket, muligheten til å fremme sine synspunkt til jordbruksoppgjøret muntlig i høring. Disse organisasjonene er, grunnet innretningen av jordbruksforhandlingene, allerede fratatt sin mulighet til å påvirke direkte i forhandlingene og kan heller ikke å påvirke sluttresultatet direkte. Disse medlemmer mener at årets jordbruksoppgjør tydelig synliggjør sine ekskluderende sider overfor øvrige næringsorganisasjoner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Jordbruksoppgjøret for 2013 bifalles ikke.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.»

Nærmere om innholdet i avtalen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det i særlig grad er storfekjøtt, korn og grøntsektoren, der markedsmulighetene er gode, som prioriteres i årets avtale. Dette vil gi en klar forbedring av inntektsmulighetene, samtidig som det vil stimulere til økt produksjon, noe som er viktig for å nå de landbrukspolitiske målene.

Flertallet har merket seg at for svin og egg, der det nå er overproduksjon, vil inntektene kunne bedres vesentlig i 2014 ved bedre markedsbalanse.

Flertallet viser i denne forbindelse til at det er jordbrukets økonomiske ansvar å holde råvaremerkene i balanse. Tilbudsoverskudd gir økt omsetningsavgift og lavere prisuttak i markedet enn det jordbruksavtalen gir grunnlag for.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at avtalen har en god fordelingsprofil og at investeringsvirkemidlene og velferdsordningene styrkes.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, merker seg også at næringsmiddelindustriens konkurransekraft ivaretas, bl.a. ved at tilskuddene til den bearbeidende industrien økes med 37 mill. kroner og at prisen på råvarer til mel holdes uendret, noe flertallet er godt fornøyd med.

Flertallet viser for øvrig til at jordbruksavtalen innebærer en styrking av satsingen på god agro-

nomi bl.a. ved at veiledningstjenesten i landbruket blir styrket og samordnet, ved at Norsk landbruksrådgivning (NLR) får en økt bevilgning på 9,5 mill. kroner og i tillegg får overført veiledningsoppgaver innen økologisk jordbruk. Flertallet har merket seg at det legges til rette for sammenslåing med Landbrukets HMS-tjeneste.

Flertallet merker seg at partene er enige om å sette ned arbeidsgrupper for å videreutvikle virkemidlene i fellesskap, noe flertallet ser på som et viktig effektiviseringstiltak.

Flertallet har merket seg at partene er enige om at 2013 er siste året saneringsdelen av prosjekt Friskere geiter får støtte over jordbruksavtalen, og at prosjekteier Tine SA har ansvar for å finansiere ferdigstillingen. Flertallet støtter dette. Flertallet har imidlertid merket seg at det skal settes av 4 mill. kroner i 2014 til prøvetaking, oppfølging og analyser i allerede sanerte besetninger, men at kostnader ut over dette, i 2014 og senere år, skal bæres av prosjekteier.

Flertallet viser til at det avsettes 53 mill. kroner til forskning i 2014, og er enig i at oppfølging av anbefalingene i rapportene «Økt norsk kornproduksjon», «Økt storfekjøttproduksjon i Norge» og «Grønn vekst» spesielt skal prioriteres, med tanke på økt lønnsomhet, ivaretagelse av bærekraft og styrket robusthet i produksjonen som følge av klimautfordringer.

Flertallet viser videre til at avsetningen til konfliktforebyggende tiltak mellom jordbruk og rein-drift i 2014 videreføres med 1,5 mill. kroner og har merket seg at forvaltningen av ordningen flyttes fra Innovasjon Norge til ett av fylkesmannsembetene fra 2014. Flertallet støtter dette.

Flertallet har merket seg at rammen for regionale miljøprogram for 2013 økes med 20 mill. kroner til 448,5 mill. kroner med utbetaling i 2014.

Flertallet har videre merket seg at den samlede rammen til spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL-ordningen) under landbrukets utviklingsfond (LUF) økes med 5 mill. kroner til 225 mill. kroner hvorav 100 mill. kroner til drenering. Flertallet støtter dette som et meget viktig tiltak i arbeidet med å forbedre agronomien. Flertallet viser videre til at det avsettes midler til støtte til organisert beitebruk, til klima- og energirådgivning, arbeid med utvalgte kulturlandskap, støtte til arbeid i verdensarvområdene og energieffektivisering og redusert klimautslipp i veksthusnæringen.

Flertallet har merket seg at partene er enige om en omlegging av støtteordningen til økologisk produksjon, og at den samlede rammen til dette i 2014 blir 122,6 mill. kroner.

Flertallet viser til at partene er enige om overflytting av markedsordningene for lam og egg til

volummodellen fra 1. juli 2013 og at omleggingen implementeres innenfor gjeldende bestemmelser for volummodellen for storfe. Videre at det etableres et kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, og at det settes av 164,7 mill. kroner til formålet, noe som gir en sats på om lag 3,70 kroner per kg. Flertallet anser dette som et viktig tiltak for å øke produksjonen av storfekjøtt.

Flertallet har merket seg at avtalen legger til rette for å styrke økonomien i det grasbaserte husdyrholdet, og at avsetningen til faste ordninger over post 74 Direkte tilskudd, økes med 235 mill. kroner. Dette innebærer at driftstilskudd til ammeku økes med 100 kroner til 2 850 kroner og at maksimalbeløpet for ordningen økes med 4 000 kroner til 114 000 kroner per foretak. Utmarksbeitetilskuddet økes med 25 kroner per dyr for storfe og beitetilskuddet økes med 17 kroner per storfe.

Flertallet viser til at satsen tilskudd for birøkt økes med 50 kroner til 400 kroner per bikube og at kravet til minst 25 bikuber for å være berettiget til tilskudd ikke skal gjelde jordbruksforetak som mottar produksjonstilskudd på annet grunnlag.

Flertallet viser ellers til at det etableres en partssammensatt arbeidsgruppe for å utrede endring av produksjonstilskudd for sau/lam og geit/kje for å stimulere til økt kjøttproduksjon og et bedre forvaltningsregime for både saue- og geiteholdet, og støtter dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at partene er enige om at satsene til avløsning ved ferie og fritid økes med 3,9 pst. og støtter dette som et viktig velferdstiltak. Dette flertallet viser videre til at maksimalbeløpet per foretak heves med 3 000 kroner til 72 000 kroner, som vil få effekt på nivået på utbetalingene i 2014. Dette flertallet merker seg videre at maksimal dagsats for tilskudd ved avløsning ved sykdom mv. økes fra 1 400 til 1 500 kroner. Dette flertallet viser til at endringen implementeres allerede f.o.m. januar 2014, og at ordningen også vil styrke landbruksvikarordningen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, registrerer at avtalepartene er enige om å sette ned en arbeidsgruppe som skal utrede mulighetene for å målrette virkemidler mot bruk eller områder med spesielle driftsulemper, som for eksempel bratt areal, små teiger og kantsoner. Samtidig skal gruppen vurdere muligheten for økt måloppnåelse, samt å få til hensiktsmessig og enkel forvaltning av eventuelle endringer i virkemiddelbruken. Flertallet ser fram til resultatet av dette arbeidet.

Flertallet viser videre til at Landbrukets utviklingsfond (LUF) tilføres 12,8 mill. kroner gjennom omdisponering av midler i 2013, og at bevilgningen til fondet økes med 38 mill. kroner til 1 196,7 mill. kroner i 2014, etter at engangsbevilgningen på 275 mill. kroner av bevilgningen for 2013 er tatt ut. Flertallet registrerer at partene er enige om at den samlede innvilgningsramme for LUF økes med 38 mill. kroner i 2014.

Flertallet har merket seg at den samlede avsetningen til Stiftelsen Matmerk økes med 4 mill. kroner til 56 mill. kroner, og at noe av økningen er en konsekvens av forslag om flytting av midler til kompetanseprosjektet «Matmerkjenester til lokalmatprodusenter» som hittil er bevilget fra Innovasjon Norges Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv. Flertallet støtter dette.

Flertallet viser til at fylkeskommunene har ansvar for og forvalter virkemidler for å styrke innsatsen innenfor området rekruttering, likestilling og kompetanseheving i landbruket, og understreker den viktige oppgaven dette er for landbruket.

Investeringsbehov i landbruket

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser videre til at avsetningen til bedriftsrettede tiltak innen fylkesvise bygdeutviklingsmidler øker til 528 mill. kroner og at grensen for maksimalt tilskudd til investeringer økes til 1 mill. kroner og at maksimal tilskuddssats er 33 pst. av kostnadsoverslaget. Flertallet har merket seg at for Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen er det ingen slik øvre grense.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at norsk jordbruk opplever det mange betegner som en full investeringstørke. Disse medlemmer vil vise til at dersom driftsapparatet skal opprettholdes, og ikke driftes mot nedleggelse, og viktige kulturminner ivaretas, må det andre og mer dyptgripende endringer til for å få fart på investeringene i næringen.

Disse medlemmer viser til at landbruksnæringen har store behov for investeringer i årene fremover, blant annet på grunn av nye husdyrforskrifter. Men blant annet på grunn av redusert investerings-evne utblir investeringene. Nationen meldte 12. januar 2010 om investeringstørke og byggekollaps, og at byggeaktiviteten i landbruket har stupt. De to siste års statistikk over igangsatte nybygg har vist en tilbakegang på nærmere 75 pst. Dette er det største fallet som noen gang er registrert i denne næringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser behovet for å opprette ordnin-

ger hvor næringsaktører i landbruket kan avsette tidligere års driftsoverskudd i egne fond. Uttak av midler fra fond til fremtidige investeringer i næringsvirksomhet vil være skattefrie. Uttak av midler til andre formål enn dette mener disse medlemmer bør bli beskattet på lik linje som alminnelig inntekt, med 28 pst.

Disse medlemmer viser til at en deling av avskrivingsatsen for driftsbygninger i landbruket fra dagens 6 pst. til 8 pst. vil ha en provenyeffekt på om lag 150 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at et slikt tiltak med avskrivingsatsene vil kunne motivere til økte investeringer og effektivisering i landbruket.

Disse medlemmer viser til at å øke avskrivingsats for maskiner og utstyr fra dagens 20 pst. til 25 pst. vil gi en provenyeffekt på 1 865 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at et slikt tiltak med avskrivingsatsene vil kunne motivere til økte investeringer i ny, moderne og mer effektiv maskinpark.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til brev av 11. juni 2013 fra Norges Bondelag, hvor det fremgår at investeringsbehovet i næringen er stort. Siden 2000 har investeringskostnaden for bygninger økt med 60 pst. Den generelle prisveksten har i samme periode vært på 25 pst. For å øke norsk matproduksjon må det investeres i framtidig produksjonskapasitet. Skal investeringsbehovet løses med midler over jordbruksavtalen, kan dette gå på bekostning av inntektsgivende tilskuddsordninger, slik som areal-, husdyr- og beitetilskudd. Norges Bondelag ber Stortingets næringskomite medvirke til at det i arbeidet med statsbudsjettet for 2014 etableres en flerårig investeringspakke som prioriterer opprustning av eksisterende bygninger, og investeringer på mindre og mellomstore bruk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener dette illustrerer at en rekke andre forhold enn det som følger av jordbruksavtalen har betydning for lønnsomheten i jordbruket, slik som innretningen av budsjettstøtten og skattebestemmelser som fondsavsetningsordninger, reduksjon av formuesskatt, fjerning av arveavgift, og skattereduksjon ved realisasjonsgevinster i landbruket.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser særlig til forslag om å redusere formuesskatten i Høyres alternative statsbudsjett, noe som ville styrket landbrukets egenkapital. Eiere av jord- og skogbruksseiendommer betaler årlig 2,1 mrd. kroner i formuesskatt, jf. Innst. 3 S (2012–2013).

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslo en 5-årig investeringspakke utenfor jordbruksavtalens ordinære ramme på 1,1 mrd. kroner årlig, i tillegg til den ordinære investeringsstøtten over avtalen. Dette medlem merker seg at det i tilbudet ikke gis svar på forslaget om en slik pakke.

Dette medlem mener økte investeringer er nødvendige for å fornye driftsapparatet, bedre lønnsomheten, øke produktiviteten, sikre god dyrevelferd og helse, miljø og sikkerhet. Gode investeringsordninger har stor betydning for rekrutteringen til landbruket og for å nå målsettingene om økt matproduksjon og et landbruk over hele landet. Dette medlem mener det er nødvendig at næringen har mulighet til å sette inn virkemidler som reduserer den økonomiske belastningen ved langsiktige investeringer.

Dette medlem viser til at gjelden i norsk landbruk øker. Investeringer i jord og bygninger har et langsiktig perspektiv, og i mange tilfeller begrenset alternativ anvendelse. For å stimulere til økte investeringer for å stå bedre rustet for framtidige klimautfordringer med større avlingsvingninger, mener dette medlem det er viktig å styrke investeringsordningene i jordbruket, og peker på at en investeringspakke, slik som det ble foreslått fra Jordbrukets forhandlingsutvalg, kunne bidratt til dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener videre at det er viktig å stimulere til økt egenkapitalandel ved investeringer. Disse medlemmer mener det derfor er behov for at det etableres en fondsavsetningsordning med skattefordel etter mønster fra skogfondet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en fondsavsetningsordning med skattefordel etter mønster fra skogfondet.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for etablering av en flerårig investeringspakke utenfor rammene av jordbruksoppgjøret som prioriterer opprustning av eksisterende bygninger, og investeringer på mindre og mellomstore bruk.»

Arktisk landbruk og fjellandbruket

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, har merket seg at avtalepartene er enige om at det avsettes midler til næringsformål forvaltet av Sametinget, at satsingen

på arktisk landbruk videreføres og at det avsettes midler til en treårig satsing på fjellandbruket fra 2014. Flertallet ser nytten i at dette organiseres i to samarbeidsprosjekter der det ene omfatter fylkene Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark, og det andre omfatter fylkene Buskerud og Telemark. Flertallet støtter at ett fylkesmannsembete i hvert samarbeidsprosjekt får koordinerende ansvar for satsingen opp mot de andre fylkesmannsembetene, samt aktuelle fylkeskommuner, næringsorganisasjoner, kunnskaps- og kompetansemiljøer og ev. andre aktører. Flertallet har videre merket seg at satsingen skal sees i sammenheng med Kommunal- og regionaldepartementets satsing rettet mot fjellområdene, og arbeidet med Nasjonal strategi for verdiskaping basert på natur- og kulturarven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at råderetten til store arealer og verdier i de senere år er flyttet fra lokale til statlige styresmakter. Denne prosessen har mange steder resultert i en tillitskrise mellom lokalsamfunn og sentrale styresmakter. Den utfordrer en tradisjon der naturområder er forvaltet gjennom stort sett lokal bruk, og der vern/arealutnyttning i økende grad oppleves som et konfliktområde mellom lokale og sentrale styresmakter. Forvaltning av naturressurser og naturområder har derfor etter disse medlemmers mening ikke funnet sin endelige form i Norge. Langsiktig miljø- og arealforvaltning må i større grad enn i dag bygge på eiendomsrettslige prinsipper og lokalt selvstyre. Disse medlemmer mener hensynet til enkeltpersoner og lokalsamfunn må tas bedre vare på enn i dag.

Skogbruk

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til Meld. St. 9 (2011–2012) som vektlegger skogens viktige nærings-, miljø- og klimapolitiske rolle, og St.meld. 39 (2008–2009) som understreker skogens rolle i klimasammenheng.

Flertallet merker seg at regjeringen i disse meldingene har slått fast at en bærekraftig skogforvaltning med skogvern, herunder bevaring av gammel skog, samt hogst, planting og stell, er både god klimapolitikk, næringspolitikk og miljøpolitikk. Flertallet støtter dette.

Flertallet viser til at skogressursene er fornybare ressurser og danner grunnlag for en verdikjede som omfatter skogbruk og industri, med om lag 25 000 sysselsatte i Norge. Skogsindustrien legger et viktig grunnlag for verdiskaping over store deler av landet og utgjør hjørnesteinsbedrifter i mange lokalsamfunn. Flertallet mener skognæringen bør bli

et nasjonalt strategisk satsingsområde for utvikling av helhetlige verdi- og næringskjeder i Norge

Komiteen viser til at den dagsaktuelle situasjonen for skog- og treforedlingsnæringen er svært utfordrende. Komiteen vil sikre at vi også i framtida skal ha en helhetlig verdi- og næringskjede basert på skog. For å oppnå en robust verdikjede med en bred produktportefølje som passer inn i betalingsvillige markeder, er det nødvendig å satse på forskning og utvikling.

Komiteen mener at det må etableres en helhetlig politikk for næringen med et langsiktig trebasert forsknings- og utviklingsprogram hvor hovedfokus skal være på ny teknologi, nye produksjonsprosesser, nye markeder og nye produkter. Komiteen viser for øvrig til sine merknader i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013.

Komiteen understreker videre skogressursenes betydning som kilde til fornybar energi og til produksjon av trematerialer som erstatning for mer klimabelastende materialer.

Komiteen viser til at det er et stort potensial for å øke oppbyggingen av skog i Norge gjennom planteforedling, tettere planting og planting av skog på nye arealer, ved at gode miljøkrav er innarbeidet i regelverket.

Komiteen viser videre til at et velfungerende skogsvegnett er avgjørende for lønnsom skogsdrift og for utvikling av skogens positive nærings-, klima- og energibidrag. Komiteen har merket seg at investeringsnivået for infrastruktur nå ligger betydelig under det som er nødvendig for å få tilgang til høstbare skogressurser og for nødvendig modernisering av havner, jernbane og vegnett. Komiteen viser til at bygging av skogsveger er gjenstand for planlegging og offentlig godkjenning for å sikre god avveining mellom nærings- og miljøhensyn. Komiteen viser i den forbindelse til at departementet har startet arbeidet med revisjon av landbruksveiforskriften som varslet i Meld. St. 9 (2011–2012).

Komiteen viser til Riksrevisjonens gjennomgang av skogpolitikken, jf. Innst. 102 S (2012–2013) og Stortingets behandling av denne, samt at det i Meld. St. 9 (2011–2012) fremgår at man vil utvikle skogbrukets infrastruktur innenfor rammene av målrettede miljøhensyn og ivaretagelse av naturmangfoldet som grunnlag for økt skogbasert verdiskaping. Komiteen støtter dette.

Komiteen har merket seg at kystfylkene fra Vest-Agder til Finnmark har betydelige skogressurser og høy tilvekst, som et resultat av den statlig initierte skogreisningen etter krigen, og at disse fylkene i dag har 42 pst. av Norges produktive skogarealer, men representerer bare 17 pst. av avvirkingen. Komiteen er kjent med at eiendomsstrukturen i

kystskogbruket er preget av små eiendommer, som krever samarbeid når ressursene skal pleies og utnyttes. Komiteen viser til det aktive planarbeidet som er iverksatt av kystfylkene og videre til at staten, gjennom jordbruksoppgjøret, har bidratt med støtte til at viktige fellestiltak som registreringsarbeid, kartlegging, planlegging, kompetanseoppbygging osv. kan bli gjennomført.

Komiteen viser til at ressursene kystskogbruket representerer er betydelige og økende. Komiteen mener derfor at det bør arbeides videre med samarbeidstiltak i og mellom fylkeskommunene og på nasjonalt nivå for å kunne utnytte disse ressursene bedre innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Komiteen støtter at dette arbeidet blir videreført på en rasjonell og kostnadseffektiv måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at bevilgningen på 10 mill. kroner skal fordeles høsten 2013 etter samråd med partene.

Flertallet viser til at partene er enige om å videreføre avsetningen til skogbruk med 204 mill. kroner i 2014, og at bioenergiprogrammet økes med 3 mill. kroner til en avsetning på 25 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til stortingsrepresentant Per Olaf Lundteigen fra Senterpartiet som 5. april 2013 uttalte til NRK at «Vi har sviktet skognæringa». Disse medlemmer mener arven etter regjeringen Stoltenberg er en skogindustri på vei under kritisk størrelse. Med den rød-grønne regjeringen er antallet arbeidsplasser i skogindustrien redusert med ca. 40 pst. I samme periode har sysselsettingen vært stabil i Sverige. Hvis Södra Cell stenger, vil arbeidsplassene være mer enn halvert under rød-grønt styre, fra 8 000 til 3 000. Disse medlemmer mener det er rom for en norsk skogindustri, men det forutsetter gode politiske grep. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til adm.dir. Sven Ombudstvedt i Norske Skog som 25. april 2013 uttalte at:

«Særnorske regler tapper oss for 200 millioner i året.»

og

«Norske Skog ville være mer konkurransedyktig enn sine svenske og finske konkurrenter dersom politikerne hadde gitt dem samme rammebetingelser som konkurrentene på andre siden av grensen har.»

Disse medlemmer registrerer at regjeringen 29. april 2013 presenterte en såkalt skogpakke. Det er bra at regjeringen til slutt innså at det måtte tas

grep for å redde norsk skogindustri, men disse medlemmer er uforstående til at den såkalte skogpakken først kom på tampen av regjeringens andre stortingsperiode. Disse medlemmer viser til at skognæringen er en meget langsiktig næring som må ha gode langsiktige rammevilkår og som det ikke nytter å reparere over natten når utviklingen over tid har fått gå skjevt. Den manglende vilje til endring av kjøretøybestemmelsene for tunge transporter er et eksempel på tiltak som burde vært gjennomført for lengst og hvor det ikke har manglet på advarsler både fra næringen og fra opposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til sine merknader i Innst. 470 S (2012–2013) hvor det ble foreslått en utredning om å bruke kapitalen på skogavgiftskonto på alternative måter, eksempelvis som en kapitalkilde for skogindustriprosjekter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener Norge trenger økt avvirking. Eiendomsstrukturen i skogbruket er et hinder for økt effektivitet og lønnsomhet ved uttak. Disse medlemmer viser videre til sine forslag i de årlige budsjetter om reduksjoner i formuesskatten og om etablering av fondsavsetningsmuligheter for enkeltpersonforetak, tiltak som vil kunne bidra til å styrke investeringsevnen og øke aktiviteten i norsk skogbruk. Disse medlemmer viser også til Innst. 234 S (2011–2012), der Høyre og Fremskrittspartiet foreslo at realisasjonsgevinster av virksomheter innen landbruket ikke beskattes som personinntekt, men som alminnelig inntekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til viktigheten av transportkorridorer og infrastruktur for konkurransedyktigheten og lønnsomheten i norsk skogbruk. Dette gjelder kjøretøytekniske bestemmelser som tillatte lengder på vogn, men også mulighetene for økt bruk av jernbane og koblingene mellom veitransport, jernbane og havner. Disse medlemmer vil legge til rette for enklere bygging av skogsbilveier, men samtidig understreke at bygging må skje ved at næringshensyn og miljøhensyn, for eksempel når det gjelder gammel skog, blir gjenstand for en balansert vurdering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at regjeringen 29. april 2013 lanserte en egen tiltakspakke for skogsektoren. I tillegg til å utvide kapitalen til Investinor AS med 500 mill. kroner, fremmer regjeringen i forbindelse med revidert statsbudsjett for 2013 en tiltakspakke for skog- og treindustrien på til sammen 250 mill. kroner. 75 mill. kroner av disse midlene

bevilges over Landbruks- og matdepartementets budsjett.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til representantforslag om rammevilkår for norsk skogbruk og treforedlingsindustri, jf. Dokument 8:93 S (2012–2013). Disse medlemmer er opptatt av at skal en oppnå lønnsomhet i skogsektoren, må en legge til rette for gode og langsiktige rammevilkår i hele verdikjeden, helt fra den som hugger treet til og med produsenten av sluttproduktet.

Disse medlemmer er av den formening at skal man kunne oppnå lønnsomhet i hele verdikjeden, må en for det første bedre eiendomsrettighetene til skogeieren gjennom blant annet å oppheve boplikten for skogeiendommer.

For det annet mener disse medlemmer at det bør åpnes for alternative driftsformer, herunder åpne for aksjeselskapsmodellen i skogsdriften.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen foreslår å bevilge 60 mill. kroner til infrastrukturtiltak, hvorav 30 mill. kroner til kai terminaler og 30 mill. kroner til modernisering og ombygging av eksisterende skogsveier.

Disse medlemmer er av den formening at god og effektiv tilgang til skog og utfrakting av tømmer på vei og til sjøs er helt avgjørende for lønnsomheten i skognæringen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å øke bevilgningene gjennom trebasert innovasjonsprogram med 15 mill. kroner.

Disse medlemmer er svært positive til forskning som kan relateres til ny bruk av tre til for eksempel bioenergi, for blant annet industrien og privat husholdninger.

Korn

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at partene er enige om å øke målprisen for matkorn med 20 øre per kg bygg, 18 øre per kg havre og 25 øre per kg oljevekster, og at prisnedskrivningstilskuddet til norsk korn økes med 8 øre per kg. Flertallet viser videre til at det disponeres 63,3 mill. kroner av ledige midler til prisnedskrivning for norsk korn fra 1. juli 2013. Med grunnlag i en karbohydratandel på 70 pst. og antatt fortsatt høye importpriser på soya har partene lagt til grunn at råvarer til kraftfôr vil bli 7 øre/kg dyrere som følge av avtalen. Flertallet merker seg at dette bør representere en god balanse mellom økte inntekter i kornproduksjonen og akseptabel kostnadsøkning i husdyrproduksjonen.

Flertallet støtter at bevilgningen til tilskudd til beredskapslagring av såkorn økes med 3,5 mill. kroner.

Flertallet har merket seg med interesse at partene er enige om å be Budsjettnemda for jordbruket gjennomgå referansebrukene for korn med hensyn til representativitet og størrelse.

Grøntsektoren

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at partene er enig om å øke målprisene for grønnsaker med 2,7 pst. og for poteter med 25 øre per kg. Flertallet merker seg også at det blir en økning i avsetningen til Opplysningskontoret for frukt og grønt, Norsk landbruksrådgivning knyttet til grønntsektoren, til Saga plant, Graminor, og til tilskudd fruktlager m.m. Videre viser flertallet til at det blir en økning i kvantumsbegrensning og maksimalbeløp for grønnsaker i distrikts- og kvalitetstilskuddet tilsvarende 10 pst., økt distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt, bær og grønnsaker med 10 pst., økt sats i distriktstilskuddet for potet i Nord-Norge med 10 øre per kg og økt sats til arealtilskudd for potet med 15 kroner per dekar. Flertallet viser til disse tiltakene som eksempel på nødvendig vilje til satsing i grønntsektoren for å nå målene om økning i matproduksjonen.

Meierisektoren

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at målprisen for melk økes med 23 øre per liter, og at det er enighet om å øke driftstilskudd kumelk med 6 000 kroner per bruk for Sør-Norge og Jæren og 8 000 kroner per bruk for Nord-Norge. Flertallet viser videre til at driftstilskudd geitemelk økes med 8 000 kroner per bruk og at grunntilskudd geitemelk økes med 15 øre per liter. Flertallet understreker den store betydningen melkeproduksjonen har for å ivareta målet om landbruk over hele landet og viser til Meld. St. 9 (2011–2012) der det står følgende om norsk melkeproduksjon:

«Melkeproduksjon er avgjørende for å kunne nå målet om et levende landbruk over hele landet og andre landbrukspolitiske mål.»

Flertallet viser til at Statens Landbruksforvaltning (SLF) i 2012 gjennomførte en evaluering av konkurransepolitiske tiltak i prisutjevningsordningen for melk. Det ble der konkludert med at det blir gradvis økt konkurranse i det norske markedet, at TINE taper markedsandeler og at regjeringens konkurranserettede tiltak har virket etter hensikten. Det fremgår videre at de konkurranserettede tiltakene må videreføres for å bidra til at man fortsatt skal ha flere aktører i meierimarkedet, men at det ikke er behov for ytterligere tiltak.

Flertallet viser videre til at Landbruks- og matdepartementet har hatt på høring forslag til justeringer av forskrift om prisutjevningsordningen for melk. Flertallet merker seg at med bakgrunn i evalueringen og høringen foretok Landbruks- og matdepartementet 29. mai 2013 visse justeringer i prisutjevningsordningen for melk, med virkning fra 1. juli 2013, som det redegjøres for i proposisjonen.

Flertallet merker seg at regjeringen legger opp til at man på bakgrunn av erfaringene skal evaluere de konkurransepolitiske tiltakene etter fem år.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at Landbruks- og matdepartementet har fastsatt en ny forskrift om prisutjevningsordningen for melk som vil tre i kraft fra 1. juli 2013. Endringene berører de konkurransepolitiske tiltakene i ordningen. Disse medlemmer viser til at Stortinget gjennom flere vedtak helt tilbake til 1990-årene har ønsket mer konkurranse i meierisektoren og at næringskomiteen senest i 2001 uttalte at man ønsket mer konkurranse og aktivitet som kunne gi økt mangfold til forbrukerne i dette markedet. Disse medlemmer viser til at myndighetene ikke lyktes eller ønsket tilstrekkelige tiltak som kunne gi gode og varige rammer for å forbedre konkurransen og at dette førte til at to uavhengige meierier gikk til søksmål mot staten. Disse medlemmer viser til at det da ble inngått det såkalte «melkeforliket» hvor søksmålene ble trukket mot løfter fra regjeringen om permanent forbedrede vilkår for uavhengige aktører i meieribransjen og at ordningen og konkurransesituasjonen skulle evalueres etter 5 år. Disse medlemmer peker på at regjeringen nå har fastsatt nye forskrifter for prisutjevningsordningen for melk uten at Stortinget har fått seg forelagt noen grundig evaluering av konkurransesituasjonen, annet enn som en meddelelse om forskriftsendringen gjennom Prop. 164 S (2012–2013). Disse medlemmer vil understreke at forskriftsendringen bygger på til dels misvisende og feilaktig informasjon om ordningen, både når det gjelder hvem som bidrar til ordningen og hvor mye, og ikke minst om hva høringsinstansene har ment. Disse medlemmer viser til at statsråden i fastsettelsesbrevet 29. mai 2013 om nye forskrifter hevder at NHO Mat og Drikke og Virke har krevet full revidering av prisutjevningsordningen, noe som ikke medfører riktighet.

Disse medlemmer viser også til at prisutjevningsordningen gjennom avgifter på melk belaster norske forbrukere med 1,6 mrd. kroner årlig, men bare bruker en mindre del på prisnedskrivning av meieriprodukter i det samme markedet. Disse medlemmer viser videre til at de uavhengige aktørene også bidrar med betydelige beløp inn i ordnin-

gen og at et selskap som f.eks. Q-meieriene er netto bidragsyter inn i ordningen.

Disse medlemmer viser til det faktum at det ikke har vært noen endring av betydning i markeds-konsentrasjonen i meierimarkedet etter 2007, at Tine fortsatt har sin like sterke posisjon og at det ikke kommer opp nyetableringer – forhold som også Konkurransetilsynet har understreket. Disse medlemmer konstaterer at evalueringen av de konkurransepolitiske tiltakene innen meierisektoren ikke følger opp de løfter som ble gitt aktørene i 2007 og mener at de endringer som nå gjøres i prisutjevningsordningen, ytterligere vil svekke de uavhengige aktørene. Disse medlemmer viser eksempelvis til at enkelte av de uavhengige aktørene på bakgrunn av de nye forskriftene mener at deres økonomiske stilling kan bli svært usikker, noe som igjen vil redusere konkurransen ytterligere om så skulle skje.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er nødvendig med en atskillig mer grundig evaluering av konkurransen i meierimarkedet. I en slik evaluering må stabilitet og forutsigbarhet for de uavhengige aktørene være en hjørnestein, slik at de kan gjøre investeringer i tillit til at rammebetingelsene er permanent forbedret. Det må videre være en likebehandling i justeringer av fraktsatser og tidligere inngåtte avtaler. Disse medlemmer vil også vise til at lik tilgangspris på råmelk er helt sentralt for konkurransen og at det skjønnsmessige tilskudd som skal utligne konkurransen mellom Tine og andre aktører er svært omstridt på grunn av de beregnede størrelser på kapitalkostnadene og hvorvidt disse er reelle.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser i denne forbindelse til rapporten fra et ekspertutvalg ledet av professor Trond Bjørnenak som viser at en reell konkurranse i meierisektoren ikke er mulig uten at tilgangsprisen på Tines råvare til andre konkurrenter blir gjenstand for en uavhengig vurdering, og at det tilskuddsperspektivet som nå legges til grunn for de økonomiske tiltakene ikke vil kunne gi den konkurransen på like vilkår som Stortinget gjennom tidligere vedtak har ønsket.

Disse medlemmer viser til at Konkurransetilsynets egne analyser viser at konkurransen i det norske meierimarkedet fortsatt er meget svak med en dominerende aktør og få konkurrenter.

Disse medlemmer er av den oppfatning at det har vært et gode for norske forbrukere at det ble etablert konkurranse i det norske melkemarkedet, og at dette har gitt et større utvalg av produkter for forbrukerne.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig å sørge for en grundig gjennomgang av konkurranseforholdene i meierimarkedet med sikte på å opprettholde og på sikt forbedre konkurransen.»

Forutsigbarhet i meierimarkedet

En forutsetning for virksom og lønnsom konkurranse i meierimarkedet i Norge er at Stortinget legger til rette for varige og stabile rammebetingelser for foredlingsindustrien. Forskrift 29. mai 2013 nr. 553 om endring i forskrift om prisutjevningsordningen for melk er, etter komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiets og Høyres formening, ikke i tråd med Stortingets forutsetning om permanente forbedringer i uavhengige meieriers rammevilkår for å styrke konkurransen i meierimarkedet. Både forskriftens avkortninger i tilskuddssatser, signal om fremtidige avkortninger og rammevilkårets levetid (5 år) er i direkte strid med Stortingets vedtak om permanent forbedrede rammevilkår for uavhengige meierier fra 2007, jf. St.prp. nr. 77 (2006–2007).

Et meieriselskap må riktignok påregne å påta seg normal bedriftsøkonomisk risiko når det investerer, men skal også forvente at myndighetene legger til rette for varige og stabile rammevilkår som gir uavhengige meierier en mulighet til å ta ut normalavkastning på sine investeringer og det over en tid som samsvarer med investeringsobjektets avskrivningstid (10–40 år). Foreliggende forskriftsendring bryter etter disse medlemmers mening med forannevnte forutsetning, og vil hemme uavhengige meieriers ekspansjonsmuligheter og innovasjonstakt. Med bakgrunn i dette mener disse medlemmer at Landbruks- og matdepartementet snarest mulig må igangsette et arbeid som i praksis fører til at konkurransen i meierimarkedet vesentlig styrkes ved at uavhengige meierier får permanent forbedrede rammevilkår. Det bør spesielt legges til rette for virksomheter som har til hensikt å investere kapital langsiktig i videreforedlingsleddet i meierisektoren.

Fraktilskudd for melk

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Q-Meieriene i 2007 mottok en ordning med distribusjonstilskudd på 60 øre pr. liter distribuert melk opp til 80 millioner liter melk, som en del av et helhetlig forlik med staten. Q-Meieriene holdt sin del av avtalen og trakk som en følge av forliket med Staten sitt erstatningssøksmål. Prisutjevningsforskriften reduserer imidlertid Q-Meierienes fraktilskudd fra 60 øre til 50 øre pr. liter melk, noe som er i strid med det inngåtte forliket om permanent forbedrede rammevilkår. Ut fra krav om at et inngått forlik skal etterleves, krav til forutsigbarhet og likebehandling av justering av

fraktilskuddssatser i Prisutjevningsordningen, er disse medlemmer av den formening at Q-Meierienes fraktilskudd må justeres for etterslep på grunn av manglende løpende oppjustering av fraktsats etter transportindeks. I forhold til inngått forlik fra statens side forventer disse medlemmer at Landbruks- og matdepartementet implementerer denne endringen, så snart som praktisk mulig. Videre mener disse medlemmer at distribusjonstilskuddet må løpende oppjusteres med transportindeks.

Landbruks- og matdepartementet må, etter disse medlemmers mening, sørge for at «tak» på antall liter distribuert melk, hvor det mottas distribusjonstilskudd, ikke hindrer Q-Meierienes ekspansjonsmuligheter. Et for snevert «tak» på tilskuddsordningen ville hindre Q-Meieriene å utvikles i takt med Tine SAs strukturutvikling, og derved svekke konkurransen spesielt i konsummelkmarkedet.

Q-Meieriene mottar distribusjonstilskuddet som en del av et helhetlig forlik med staten, fordi Q-Meierienes anleggsstruktur ble bygget opp i et konkurranseregime hvor konsummelkmeierier måtte hente all melk fra egne leverandører.

Reell prisfastsetting på råmelk

Kravet om likebehandling og like vilkår er begrunnet ut ifra et verdiskapningshensyn; konkurranse på like vilkår gir etter komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiets og Høyres mening, størst mulig verdiskapning. Dersom noen aktører stilles overfor dårligere vilkår enn andre, risikerer man at de ikke blir i stand til å utvikle og drive sin virksomhet, til tross for at de kan ha bedre produkter eller kan være mer kostnadseffektive enn sine konkurrenter. Når det gjelder melk som råvare, er kravet om like vilkår knyttet til at de som driver foredling, skal ha fri tilgang til melk til én og samme pris, enten melken kjøpes fra Tine råvare eller fra egne merkeleverandører.

Med bakgrunn i en rekke rapporter over mange år fra landets beste økonomifaglige ekspertise som dokumenterer at råmelkprisen er feilaktig fastsatt og den dokumentert fortsatt svake konkurransen i meierimarkedet, mener disse medlemmer at Landbruks- og matdepartementet snarest mulig må foreta en ny og prinsipiell beregning av råmelkpris til foredlingsvirksomhetene i meieriindustrien. Dette betyr i praksis at dagens skjønsmessige fastsatte konkurranserettede tilskudd (generelt tilskudd: 25 øre pr. liter, foreslått til 27 øre pr. liter) erstattes med reelle kapitalkostnader i Tine SA med sidevirksomheter. Dette betyr igjen taksering av konsernet Tine SA med sidevirksomheter hvor alle merverdier synliggjøres, og også fastsetting av et normert kapitalavkastningskrav.

Matkjedeutvalget

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at regjeringen har hatt Matkjedeutvalgets innstilling, NOU 2011:4 Mat, makt og avmakt til behandling og konkludert med å nedsette et lovutvalg for å vurdere nærmere matkjedeutvalgets anbefalinger. Det er med stor interesse flertallet registrerer at lovutvalget enstemmig anbefaler etablering av lov om god handelsskikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er viktig med en sunn konkurranse mellom markedsaktørene, og at hensynet til norske forbrukere ivaretas på en god måte. Disse medlemmer finner grunn til å peke på at ny lov om god handelsskikk ser ut til å bli langt mindre inngripende enn det Matkjedeutvalget la opp til. Disse medlemmer viser til at lovutvalgets leder professor Erling Hjelmeng i en kronikk i Dagens Næringsliv 30. april 2013 uttalte at:

«De maktpolitiske avveininger Steensnæs-utvalget gjorde må i denne sammenheng anses som et blindspor.»

Disse medlemmer vil i forlengelsen av dette minne om at den rød-grønne regjering ser ut til å ha basert sin politikk på Steensnæs-utvalgets analyse, noe denne uttalelsen fra daværende landbruks- og matminister Lars Peder Brekk 13. april 2011 viser:

«Mye tyder på at i land med velfungerende økonomi og velutviklet varehandel kan handelsmakten bli for sterk – som i Norge.»

Disse medlemmer viser til at både leverandørindustrien og matkjedene nå ser ut til å akseptere den minimumsløsning som «Hjelmeng-utvalget» skisserer, slik at den stort anlagte saken om makten i markedet har visnet helt bort. Disse medlemmer vil understreke at for bøndene vil resultatet av denne prosessen ikke ha hatt noen konkret betydning. Dette understreker at kritikken fra opposisjonen mot det opprinnelige utvalgets mandat som for smalt ved at det ikke omfattet hele verdikjeden, var riktig.

Jordbruksavtalesystemet

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det er prinsipielt betenkelig at en enkelt næring forhandler sine egne rammevilkår direkte med staten, uten at dette skjer i forbindelse med de ordinære budsjettprosesser. Disse medlemmer mener at rammevilkårene til næringen må sees i sammenheng med de øvrige budsjettprioriteringer i forbindelse med de årlige budsjetter. Disse medlemmer mener rammevil-

kårene så langt som mulig bør være forutsigbare over flere år, slik at næringsaktørene kan innrette investeringer og produksjonsplaner mer langsiktig.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2013 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2013 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2013.»

Disse medlemmer mener det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Disse medlemmer mener de årlige vedtak om jordbrukets rammebetingelser ikke er et lønnsoppgjør, men en fastsettelse av muligheter for å skape inntekter. De betydelige avvik som er mellom lovet inntektsutvikling i jordbruket i de enkelte oppgjør og oppnådd utvikling, viser at beregningsgrunnlaget som legges til grunn for oppgjørene, er heller tynt. Disse medlemmer mener at bøndene, som andre næringsdrivende, har ansvar for egen verdiskaping ut fra de rammebetingelser samfunnet setter. Disse medlemmer mener det er viktig å gi landbruket nye muligheter til å utvikle seg og redusere avhengigheten av offentlig støtte. For at behandlingen av oppgjøret skal kunne sees i sammenheng med andre politiske prioriteringer, er det ryddig at oppgjøret behandles i forbindelse med statsbudsjettet og følger kalenderåret. Disse medlemmer mener at staten fortsatt skal gi økonomisk tilskudd til landbruket, men at slike tilskudd må være mer målrettede og mindre byråkratiske enn i dag.

Den kraftige nedgangen i antall bønder og bruk vil fortsette i de kommende årene, og antakeligvis med økt kraft. Aktørene i landbruket har liten fremtidstro, og tilliten til regjeringens landbrukspolitikk er på et lavmål. Den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden er blitt fanget inn i et «nett» og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Landbrukspolitikken er preget av en sterk iver etter å regulere næringen ned til minste detalj, og hvor offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av hvordan utviklingen i landbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over sin egen eiendom og arbeidsplass, er blitt borte. Bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk, enn selvstendig næringsdrivende innenfor matproduksjons-

bransjen, slik de burde ha vært. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er fraværende i store deler av landbruket. Disse medlemmer finner det merkelig at både landbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en slik politikk som stadig fører til færre bønder og stor misnøye rundt inntektssituasjonen og utviklingsmuligheter blant aktørene i næringen. Disse medlemmer vil også påpeke at jordbruksavtalesystemet er blitt så innviklet og komplisert at få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet har mulighet til å sette seg inn i alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det er heller ikke noen andre land innen OECD-området som har funnet det formålstjenlig å praktisere et system med jordbruksavtale.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret.»

Forholdet til Landbruksmeldingen, Meld. St. 9 (2012–2013)

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er overrasket over at en landbruksmelding som tok mål av seg til å tenke helhet for hele verdikjeden, følges opp av en så fragmentert og retningløs proposisjon om endringer i budsjettene for 2013 og 2014 i forbindelse med jordbruksoppgjøret. Det er få eller ingen stimulanser for den som ønsker å satse på økt produksjon. Samtidig bidrar økningen av målprisene til å svekke konkurransekraften hos matindustrien, en konkurransekraft også jordbruket på lengre sikt er avhengig av for å få avsatt sine produkter.

Disse medlemmer viser til at jordbruksavtalen og jordbruksforhandlingene er et særegent institutt hvor enkelt næringer drøfter og forhandler sine vilkår med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en evaluering av hvordan jordbruksavtalen virker for inntekts- og produksjonsmålene i landbruket og for den totale samfunnsøkonomien. Disse medlemmer viser til sine forslag i Innst. 392 S (2011–2012) om en slik evaluering og om å justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret og at forhandlingene kommer inn som en del av budsjettprosessen.

Disse medlemmer vil også understreke at en rekke andre forhold enn det som følger av jordbruksavtalen har betydning for lønnsomheten i jordbruket. Det gjelder innretningen av budsjettstøtten, det gjelder skattebestemmelser som fondsavsetningsordninger, reduksjon av formuesskatt, fjerning av arveavgift, skattereduksjon ved realisasjonsgevinster i landbruket, og det gjelder ikke minst tiltak for bedre agrobiologi og da særlig tiltak innenfor grøfting. Disse medlemmer viser videre til en rekke forslag i Innst. 234 S (2011–2012) om endringer i kvotereguleringer, konsesjonsgrenser og generelle dereguleringer i forhold til eiendomsretten og utnyttelsen av egen eiendom som kan øke lønnsomhet og lette strukturendringene i norsk landbruk.

Eiendomsforhold i landbruket

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser det som sentralt å styrke bondens eiendomsrett til eget bruk. Disse medlemmer fremmet i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 44 (2008–2009) Om lov om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon og ved erverv av fast eiendom mv., blant annet forslag om å oppheve boplikten. Boplikten er til hinder for en fremtidsrettet utvikling av jord- og skogbruk i Norge, og det er ikke dokumentert at den bidrar til bosetting.

Disse medlemmer viser til representantforslag fra Fremskrittspartiet om å oppheve prisfastsettning av konsesjonspliktige landbrukseiendommer, Dokument 8:18 S (2010–2011). Prisreguleringen gir i mange tilfeller kunstig lave priser, er til hinder for omsetning og øker risikoen knyttet til investeringer på gården. Stor avstand mellom markedspris og regulert pris skaper også et grunnlag for tilfeller der deler av kjøpsvederlag holdes skjult for myndighetene.

Disse medlemmer mener det er et grovt inngrep i eiendomsretten at staten tvinger folk som vil selge gården, til å ta en lavere pris enn det kjøper er villig til å betale.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til representantforslag fra Fremskrittspartiet om å oppheve det generelle forbudet mot å dele landbrukseiendom, Dokument 8:10 S (2011–2012). Ett mål med å opp-

heve delingsforbudet er å gi bonden større mulighet til å skape verdier og inntekter på eget bruk.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovas bestemmelser om delingsforbud.»

Skatter og avgifter i landbruket

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener det er viktig å få ned de høye avgiftene på mat i Norge og ber regjeringen om å intensivere arbeidet med å redusere disse betraktelig. Det er ingen god grunn til at Norge skal ha avgifter på dette området som er vesentlig høyere enn i våre naboland. Disse medlemmer viser til sine merknader i innstillingen til St.prp. nr. 59 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Disse medlemmer mener at det må foretas en særskilt gjennomgang av hvilke skatter og avgifter som landbruket er ilagt, slik at det kan foretas en reduksjon av disse. Det er nødvendig at den verdiskaping som skapes i næringen forblir hos aktørene i næringen, og ikke slik som i dag hvor staten tar inn store summer i skatter og avgifter for så å fordele noe tilbake i form av overføringer. Disse medlemmer ønsker ikke et system med særskilte skattefradrag, som for eksempel jordbruksfradraget, fordi dette er å begynne i feil ende. Det er kun et fåtall bønder som kan utnytte jordbruksfradraget fullt ut. Fokuset må være å innføre skattelettelse som kommer alle til gode, også små bruk. Dersom staten skal bidra til økte inntekter hos bøndene, må direkte skattelettelser og fjerning av særskilte skatter gjennomføres før man innfører særskilte fradrag. Oppheving av reguleringer og konsesjonsbestemmelser er også tiltak som vil kunne bidra til å øke inntektene hos de bønder som tenker moderne og som ønsker å satse på landbruket som fremtidig levemåte.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.»

Alternative driftsformer i landbruket

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at de fleste

jordbruksbedrifter drives som enkeltpersonforetak. Disse medlemmer ønsker at det skal åpnes for aksjeselskapsmodellen som driftsform i landbruket. Dette vil, etter disse medlemmers formening, kunne gi mer robuste driftsvirksomheter, ingen begrensninger på antall deltakere samt at AS-formen kan gjøre det noe enklere overfor finansinstitusjoner i forbindelse med søknad om innhenting av kapital for investeringer i maskiner og utstyr og driftsbygninger samtidig som den økonomiske risiko reduseres for bonden. Disse medlemmer forutsetter at AS-formen kun skal omfatte driften av næringsvirksomheten. Eierskapet til landbrukseiendommen og husdyrene skal fortsatt tilligge den enkelte bonde, da det er det personlige eierskapet som utløser rett til produksjonstilskudd til areal og husdyr.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å åpne for aksjeselskapsmodellen som driftsform i landbruket.»

Rammebetingelser for norsk landbruk og næringsmiddelindustri

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at det sannsynligvis vil bli et redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om en gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk for norsk landbruk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en «blåmandag» når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på lønnsomhetskriterier må ha topp-prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer vil vise til at den norske næringsmiddelindustrien er under press fra utlandet og at det er viktig at den norske landbrukspolitikken sikrer at industrien får råvarer til en konkurransedyktig pris. For å oppnå dette er det nødvendig med en strukturrasjonalisering av landbruket slik at enhetskostnadene går ned. Industrien er konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører på foredling og industriell produksjon, men råvarekostnadene er for høye i forhold til våre naboland og kan ved økt import true viktige arbeidsplasser og verdiskaping i industrien.

Næringsmiddelindustrien står for om lag 20 pst. av sysselsettingen og verdiskapingen i industrien. Et fellestrekk er at produksjonen gjennomgående er relativt arbeidsintensiv, til tross for at bedriftene har tatt i bruk svært moderne teknologi. Norge må derfor

benytte den tiden som ennå er igjen til å tilpasse primærproduksjonsleddet til den nye hverdagen som alle ser vil komme i forholdsvis nær fremtid. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at regjeringen må ha en aktiv holdning til dette, og ikke som i dag forholde seg helt passiv til den utvikling som gradvis skjer. Resultatet av en slik politikk vil gjøre stor skade for næringsmiddelindustrien.

Disse medlemmer viser til at flertallet i det regjeringsoppnevnte Industriutvalget, i NOU 2005:4, uttalte følgende om næringsmiddelindustriens rammevilkår:

«Utvalgets flertall mener det må utvikles et mer effektivt jordbruk som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. Utfallet av WTO-forhandlingene er usikkert. Det er ikke mulig å forutsi konsekvensene, fordi forslagene ennå ikke er tallfestet. Retningen er likevel klar, og vi må forvente at en endelig avtale vil få reell og betydelig effekt på norsk jordbruk og tilhørende næringsmiddelproduksjon. Utvalgets flertall mener at myndighetene også av hensyn til næringsmiddelindustrien, allerede nå bør begynne tilpasningen av jordbrukspolitikken til endrede internasjonale rammebetingelser. Jordbrukspolitikken bør i større grad fremme mer effektiv produksjon som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. En helhetlig verdikjedetenkning bør ligge til grunn for reguleringer og tiltak. Dette er en forutsetning for at industriselskapene skal kunne ha grunnlag for å legge sine investeringer til Norge.»

Disse medlemmer er av den oppfatning at en så klar uttalelse fra et regjeringsoppnevnt utvalg som hadde i oppdrag å utrede tiltak for å beholde norsk industris konkurransedyktighet, må følges opp i konkret politikk. Regjeringen har her mulighet til å føre en aktiv næringspolitikk rettet direkte mot næringsmiddelindustrien. En aktiv industripolitikk er en viktig del av en nyorientert landbrukspolitikk.

Disse medlemmer mener at den internasjonale situasjonen med økt konkurranse og et svakere tollvern tilsier at norsk landbruk må legges om og at en må begynne med tiltak før det er for sent. En vil i enkelte produksjoner få et volumproduserende landbruk, mens mindre bruk vil konsentrere seg om å produsere kvalitetsprodukter som kan ta ut en høyere pris i markedet. Mange nisjeprodusenter har kommet langt og produserer svært gode varer av høy kvalitet, men fortsatt kan mye gjøres, bl.a. ved å profesjonalisere markedsarbeid og produktutvikling.

Disse medlemmer mener at dette blir avgjørende for at deler av norsk landbruk skal kunne overleve, for eksempel i Sogn og Fjordane. Det er også nødvendig å knytte reiselivsnæringen og landbruket tettere sammen ved at reiselivsbedrifter har et økt fokus på å servere lokalt produsert mat. På den måten kan lokale bønder forsyne lokale reiselivsbedrifter med lokalt produsert mat, noe som vil gi bonden en

høyere inntekt enn om produksjonen skal gå gjennom fordyrende mellomledd som tar store deler av gevinsten. Det er viktig at offentlige verdiskapingsprogram og en økt del av midlene over jordbruksoppgjøret går til å utvikle dette.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er skuffet over at regjeringen ikke tar et oppgjør med det landbrukspolitiske styrings-systemet og det juridiske grunnlaget for landbrukspolitikken, som i stor grad ble utformet i mellomkrigstiden under helt andre forhold. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 70 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi den ikke har nådd målene knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antallet bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og det er påregnet at den samme avgangen vil fortsette også med årets jordbruksavtale.

Nye tall viser at bosettingsutviklingen i distriktene er sterkt synkende. Dette må være et stort nederlag for regjeringen, som har bebudet en ny kurs i landbrukspolitikken. Videre har landbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at alle begrensninger og hindringer som er satt gjennom konsesjonsbegrensninger, målpriser, produksjonskvoter og selektive støtteordninger, har vært ødeleggende for bøndene. Disse medlemmer vil derfor prioritere en kraftfull omlegging der deregulering, avbyråkratisering og konkurranse settes i høysetet. Disse medlemmer mener denne prosessen må innledes snarest for å unngå at en senere kan risikere å få en næring i full oppløsning. Disse medlemmer viser til at analyseselskapet Econ i 2004 utarbeidet en rapport på vegne av Landbruks- og matdepartementet som konkluderer med at de mange reguleringene i landbruket med fordel kan oppheves da de først og fremst legger en begrensning på utviklingen av næringen og virker negativt med hensyn til verdiskapingen i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at de konklusjoner som fremkommer i Econ-rapporten, snarest må gjennomføres slik at ny vekst og optimisme i landbruket kan sikres.

Disse medlemmer mener et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger skal være et ledd i distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosetting i distriktene har vært mislykket og i all hovedsak tilhører en svunnen tid da primærnæringene utgjorde hovedandelen av verdiskapingen og arbeidsstyrken i Norge. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den, i tillegg til egne kostnader, bære en andel av kostnadene til en landbrukspolitikk som er en av verdens dyreste. Disse medlemmer registrerer at den førte politikk har gitt en skjev fordeling av ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. Disse medlemmer mener det derfor er behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Importvern

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at ett av formålene med Doha-runden i WTO er å sikre bedre handel med utland, blant annet handel med matvarer. Disse medlemmer deler denne målsettingen og mener dette er en viktig og riktig strategi for å hjelpe mennesker ut av fattigdom.

Disse medlemmer viser til at internasjonale endringer krever en omstilling av den norske landbrukspolitikken. Eksportsubsidier og importbarrierer i industriland hindrer utviklingsland i å produsere mat til eget marked og eksportere sine varer til industriland. WTO-forhandlingene og en mulig global matkrise, med underskudd på mat og betydelig økte priser på verdensmarkedet, nødvendiggjør en mer solidarisk landbrukspolitikk.

Disse medlemmer viser til at det i forbindelse med jordbruksoppgjøret for 2010 ble vedtatt overgang fra kronetoll til prosenttoll for flytende melkeprodukter med virkning fra 1. juli 2010. I forbindelse med statsbudsjettet for 2013 ble det vedtatt å gå fra kronetoll til prosenttoll på biffer og fileter av storfekjøtt, på lammekjøtt og på enkelte typer oster. Tollendringene trådte i kraft 1. januar 2013.

Disse medlemmer er av den formening at tollskjerpelsene som regjeringspartiene har gjennomført på melkeprodukter, typer av kjøtt og enkelte typer oster, er i direkte strid med Norges forpliktelser

i forhold til gjeldende WTO-avtale, hvor Norge har forpliktet seg til å redusere tollsatsene.

Samtidig som Norge vedtar tollskjerpelser på import av landbruksvarer, viser disse medlemmer til at TINE SA eksporterer norskprodusert jarlsbergost til utlandet. Denne osten er vesentlig eksportsubsidiert, finansiert gjennom prisutjevningsordningen for melk. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til skriftlig spørsmål fra Harald Tom Nesvik til landbruks- og matministeren, Dokument 15:604 (2012–2013), hvor statsråden redegjør for ordningen. Ifølge svaret eksporterte Norge 10 861 tonn jarlsbergost i 2011, og beregnet eksportstøtte var på 118 mill. kroner. Ifølge internasjonale handelsavtaler og regelverket i WTO, kan Norge eksportere 16 207,5 tonn ost til en maksimal subsidie på 245,8 mill. kroner.

Disse medlemmer er prinsipielt imot subsidiering av enkelt næringer eller enkeltprodukter, og mener at utsalgspris til forbruker, uavhengig av om forbruker befinner seg i Norge eller i utlandet, i størst mulig grad skal gjenspeile reell kostpris.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2013.»

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften.»

Rammevilkår for lokal mat- og nisjeproduksjon

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har stor tro på det norske landbruket og på norske bønder. Det er flertallet i Stortinget som har vist en mistillit til den norske bondestanden ved å begrense næringens frihet sterkt. Det er betenkelig at Senterpartiet har vært hærfører for en slik politikk. Disse medlemmer er av den oppfatning at det norske landbruket har store muligheter til å utvikle seg til en konkurransedyktig næring som også kan konkurrere på et internasjonalt marked med spesielle produkter. Norske klimaforhold, genressurser, økologi og kompetanse hos bøndene er særskilte fortrinn som kan utnyttes til Norges fordel i et internasjonalt marked. Betalingsvillige forbrukere i EU og på andre markeder leter etter trygge og sunne matvarer som også har kvalitet og god smak. Disse medlemmer mener vi har alle forutsetninger for å kunne levere slike produkter her i landet, men det forutsetter en målrettet satsing og dyrking av gründer-

kultur, slik man har erfaring fra i andre næringer. Norsk industri og mange andre næringer er blitt internasjonalt ledende innenfor sine segmenter.

Dette har gjort at Norge på mange områder har høy kompetanse på internasjonalisering, markedsføring, produktutvikling, kvalitetssikring og andre elementer som er viktige for å kunne lykkes internasjonalt.

Disse medlemmer mener at regjeringen burde legge en strategi for hvordan landbruket kan trekke veksler på den kompetansen som allerede finnes i landet og i mange bransjer. Ved å koble slik kompetanse med de fordeler norsk landbruk allerede har, vil man kunne skape en vinnernæring som kan lykkes internasjonalt. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at en større del av de offentlige midler som blir avsatt til landbruksformål, bør benyttes til å utvikle nisjeproduksjon som kan ta økte markedsandeler både i Norge og internasjonalt. Flere mindre nisjeprodusenter har allerede lyktes med dette, men har behov for å være knyttet til et apparat som kan bidra med denne formen for kompetanse. Økt internasjonal deltakelse på matmesser og kontakt med internasjonale kokkemiljøer, som for eksempel på Internationale Grüne Woche som årlig går av stabelen i Berlin, vil bidra til økt interesse for og bedre markedsføring av norsk mat.

Disse medlemmer mener at satsing på lokal produksjon av mat og drikke vil være avgjørende for fremtidens landbruk, for reiselivsnæringen og ikke minst for levende og aktive bygdesamfunn i hele landet. Regelverket knyttet til produksjon, distribusjon og servering er ofte en hemsko for at produsenter skal lykkes. Disse medlemmer vil stimulere til en renessanse for norsk matkultur, blant annet ved å øke satsingen på geografisk opprinnelsesmerking og liberalisering av regelverket for foredling av mat på egen gård, uten at det går ut over mattrykgheten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.»

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige endringer i alkoholloven som tillater demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller tilknytning til disse av lokalprodusert alkohol.»

Markedssituasjon for kjøttproduksjon

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det nå er et betydelig underskudd av norsk storfekjøtt og viser til at prognosene for 2013 fra Nortura Totalmarked tyder på en underdekning på 10 800 tonn kjøtt fra storfe og kalv. Disse medlemmer vil peke på at spesialiseringen av norsk jordbruk er en utvikling som vil gjøre jordbruket mer lønnsomt og at spesialisert storfekjøttproduksjon er en viktig og riktig utvikling av kjøttproduksjonen, men at tilskuddsinnretningene med bl.a. takreglene for maksimale husdyrtilskudd skaper en unødvendig inntektsnedgang isolert sett for denne type produksjon.

Grensehandel

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret for at den norske landbrukspolitikken bidrar til økt grensehandel ved at handel som kunne ha bidratt til verdiskaping og sysselsetting i Norge, havner i våre naboland. Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at grensehandelen nå utgjør i overkant av 11,6 mrd. kroner pr. år og er stigende. Disse medlemmer mener at dette er et konservativt anslag og er av den formening at det årlige beløpet for handelslekkasje til våre naboland ligger vesentlig høyere om en medregner blant annet nordmenn med feriested/fritidsbolig i våre naboland eller som tilbringer hele eller deler av feriene sine i våre naboland.

Disse medlemmer er av den oppfatning at regjeringen må ta en aktiv holdning til dette og bør gjøre endringer i landbrukspolitikken som bidrar til at nordmenn finner det formålstjenlig å handle i Norge. Det er beklagelig at regjeringen ikke har noen aktiv politikk på dette området.

Disse medlemmer understreker at det er differansen i matvareprisene mellom Norge og utlandet som gjør grensehandel attraktivt. Økt differanse fører til gradvis lavere levekostnader for de deler av befolkningen som har nærhet til grensen og dermed har anledning til å handle utenfor Norge. Med andre ord vil levekostnadene for en norsk gjennomsnittsfamilie øke i takt med distanse fra grensehandelsmuligheter. At grensehandel blir et økonomisk attraktivt handlingsalternativ, fører altså til en geografisk skjevdeling av ulempene ved høye matpriser i Norge.

Disse medlemmer ønsker en aktiv politikk for å begrense handelslekkasjen og viser i denne sammenheng til Fremskrittspartiets grensehandelspakke fremmet i forbindelse med Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2013, jf. Innst. 2 S (2012–2013).

Markedsregulering

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er nødvendig med en viss regulering av markedsbalansen for jordbruksprodukter, men vil understreke at markedsreguleringen slik den i dag er innrettet, er konkurransevri-dende mellom aktørene i foredlingssektoren ved at den er tillagt bare en av aktørene, nemlig samvirket. Disse medlemmer vil understreke at markedsreguleringen er et samfunnsoppdrag hvor utvelgelsen av den som skal utføre oppdraget må baseres mer på et kostnadseffektivt og konkurransenøytralt standpunkt enn på hvem som er eierne av det selskap som skal utføre oppdraget.

Disse medlemmer ønsker å etablere likeverdige konkurransevilkår mellom markedsregulatorene Tine SA, Nortura SA, Norske Felleskjøp BA og andre markedsaktører i matvaresektoren.

Disse medlemmer viser i den forbindelse til representantforslag fra Fremskrittspartiet, Dokument 8:66 S (2011–2012) om å etablere et juridisk og eiermessig skille mellom rollene som markedsregulator og markedsaktør for Tine SA, Nortura SA og Norske Felleskjøp BA. I forslaget ble det lagt opp til en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til å fremme lik konkurranse og motvirke ulike maktforhold mellom aktørene i næringene.

Disse medlemmer mener det innenfor det bestående system, med ordningene med markedsregulatorer, er viktig å styrke og videreføre tilsynet med konkurransesituasjonen i matvaremarkedet.

Samdrifter

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti understreker at samdrifter er viktige for norsk landbruk og for rekruttering til næringen, ikke minst for melkeproduksjonen. Samdrift er positivt både for å gi bønder mulighet til mer organisert arbeidstid og fritid, og for å medvirke til oppfyllelse av målet om en variert og allsidig bruksstruktur i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at man bør stimulere til samdrift, da samdrift for mange er et godt alternativ i forhold til nedleggelse av gårdsdriften, og er kommet for å bli. For å gjøre samdrift mer lønnsomt og mindre byråkratisk vil disse medlemmer fjerne de geografiske begrensninger og antallsbegrensningene som i dag virker negativt for samdriftsformen.

Disse medlemmer vil også ta til orde for at samdrifter skal kunne leie kvoter og mener at samdrifter skal få leie kvote opp til kvotetaket.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.»

Disse medlemmer vil understreke at samdrifter er viktige for utviklingen av et mer rasjonelt norsk landbruk og for rekrutteringen til næringen, særlig til melkeproduksjonen. Driftsformen gir bønder mulighet til mer organisert arbeidstid og medvirker til å oppfylle målet om en variert og allsidig bruksstruktur i næringen. Disse medlemmer mener at dagens jordbruksavtale diskriminerer samdrifter og større bruk ved at støtte pr. produsert liter melk reduseres kraftig ved høy produksjon og at det derfor er behov for å lage et flatere system for støttesatser pr. produsert liter. Disse medlemmer mener også at vekst i kvotene må kunne skje ved kjøp av konsesjoner slik at totalproduksjonen ikke blir påvirket.

Disse medlemmer mener det er viktig å sette søkelyset på samdriftens situasjon. Disse medlemmer viser til Samdriftenes Kontaktorgan BA som på åpen høring i Stortingets næringskomité i 2011 uttalte følgende:

«Dette fungerer ikke lenger! Vi ser at denne politikken nå fører til nedleggelser i stort tempo, men den største utfordringen er imidlertid at de store og rasjonelle utbyggingene ved aktiv bruk av tilskuddsordningene gjøres ulønnsomme.»

Disse medlemmer mener det er realistisk og nødvendig gradvis å redusere overføringsnivået til jordbruket, men at det er viktig at dette skjer samtidig som man fjerner reguleringer som legger hindringer i veien for dem som ønsker å satse, samt for dem som eier landbrukseiendom. Disse medlemmer mener at for eksempel bedre vilkår for samdrifter vil kunne øke grunnlaget for nye investeringer i jordbruket og redusere behovet for overføringer. Disse medlemmer merker seg at deltagere i samdrifter ikke får delta i ordningen med leie av melkekvote innenfor gjeldende tak på 773 000 liter kumelk. Disse medlemmer viser til skriftlig spørsmål fra Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren, Dokument 15:1275 (2011–2012) som ble stilt på bakgrunn av den forutgående mangel på melk til

melke- og smørproduksjon i 2011. Statsråden avklarte at melkebønder fikk muligheten til i kvoteåret 2012/2013 å øke produksjon på inntil 3 pst. utover tildelte kvoter for å øke melkeproduksjonen. Imidlertid gjaldt ikke dette for enkeltbruk som passerte et volum på 400 000 liter eller samdrifter som passerte 750 000 liter. Gjeldende makskvoter for kumelk for kvoteåret 2013/2014 er 412 000 liter melk for enkeltbruk og 773 000 liter melk for samdrifter.

Disse medlemmer mener dette er nok et eksempel på diskriminering av samdrifter og større bruk i Norge og synes dette ikke er i samsvar med målet slik det fremkommer i landbruksmeldingen, Meld. St. 9 (2011–2012), om å øke matproduksjonen. Disse medlemmer har forståelse for bøndenes skuffelse da man registrerer at regjeringen Stoltenberg II ikke følger opp regjeringens landbruksmelding i årets jordbruksoppgjør.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at maksimalkvoten for enkeltbruk og samdrifter bør heves på kort sikt og på lang sikt oppheves, og at det bør være en friere omsetning av melkekvoter innenfor dagens regelverk og geografiske rammer. Videre er det viktig å lette på de politiske restriksjoner som gjelder for samdriftsbruk, en bremsekloss for videre utvikling av landets mest fremtidsrettede melkeprodusenter.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Avbyråkratisering

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er et betydelig potensial for forenkling og avbyråkratisering i jordbrukspolitikken, og viser til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008) om tiltak for å redusere landbruksbyråkratiet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsatt ikke har gitt en helhetlig oppstilling over landbruksbyråkratiet slik næringskomiteen i flere runder etterlyste i sin behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008). Disse medlemmer viser til at antall byråkrater øker, mens antall bønder går ned. Disse medlemmer mener det er sentralt at ressurser avsatt til jordbrukspolitiske formål blir brukt effektivt.

Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for avbyråkratisering av landbruket.»

Jordbruksoppgjørets konsekvenser for forbruker

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er grunn til å utvise forsiktighet med å velte en for stor del av kostnadene ved jordbruksoppgjørene over på forbruker. Økte priser rammer sosialt ulikt.

Disse medlemmer stiller seg kritiske til at resultatet av jordbruksoppgjøret foreligger etter at årets lønnsforhandlinger er avklart. Dette medfører at årets lønnsvekst for folk flest i stor grad er spist opp av økte målpriser på mat. Disse medlemmer stiller seg kritiske til den manglende forutsigbarhet dette medfører for forbruker.

Disse medlemmer viser til skriftlig spørsmål fra Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren, Dokument 15:1326 (2012–2013), hvor det ble stilt spørsmål om hvor mye årets jordbruksoppgjør vil utgjøre i kostnad for en gjennomsnittsfamilie på 4 (2 voksne og 2 barn) fordelt mellom målpris og over skattessedelen.

Landbruks- og matministeren svarte følgende:

«Av målprisøkningen på 580 mill. kroner vil ikke økningen i målpris på matkorn gi økte råvarekostnad for mel, pga. omlegging av matkorntilskuddet og økt bevilgning til tilskutt til matkorn. Målprisøkningen som vil kunne gi økt råvarekostnad, forutsatt at målprisøkningen tas ut, er derfor 543 mill. kroner. Bl.a. med grunnlag i data fra SSBs forbruksundersøkelser kan kostnadsveksten for en familie på 4 anslås til om lag 350 kroner per år.

Den økte budsjettstøtten på 500 mill. kroner utgjør knapt 100 kroner per person per år. Skatter og avgifter fra personer utgjør bare en del av statens samlede inntekter/finansiseringsgrunnlag. Det kan derfor ikke gis noe presist svar på hvordan denne utgiftsøkningen kan påvirke personbeskatningen spesielt.»

Disse medlemmer viser også til proveny-spørsmål stilt av Fremskrittspartiet til finansministeren i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013, spørsmål nr. 23, vedrørende kostnadsfordelingen av jordbruksoverføringene/jordbruksoppgjørene pr innbygger samlet og fordelt mellom hvor mye som tas inn over skattessedel og hvor mye som tas ut i målpris/markedet, hvor mye endringen utgjør i prosent og kroner siden regjeringen Stoltenberg II tok over høsten 2005 fordelt mellom skattessedel og målpris.

Statsråden svarte følgende:

«Den rødgrønne regjeringens første jordbruksoppgjør ble gjennomført i mai 2006 og påvirket råvareprisene på mat fra 1. juli samme år. Det samme jordbruksoppgjøret påvirket overføringene fra og med statsbudsjettet for 2007.

Målprisene på jordbruksvarer har nominelt økt med 4 405 mill. kroner fra 2006 t.o.m. 2012. Dette utgjør om lag 905 kr per innbygger. Det utgjør en økning på 24,5 prosent sammenlignet med den beregnede totale verdien av målprisene i 2006.

Budsjettoverføringene på Statsbudsjettets kapittel 1150 har nominelt økt fra 2 347 kroner per innbygger i 2006 til 2 724 kroner i 2012. Det tilsvarer en økning på 377 kroner per innbygger eller 16 prosent. Inflasjonsjustert utgjør økningen 103 kroner eller 3,9 prosent.»

Disse medlemmer vil bemerke at av Norges befolkning på om lag 5 millioner er det ikke alle som er skattytere. For inntektsåret 2011 var det ca. 3,9 millioner skattytere i Norge. Dette tilsier at skattebyrden for en gjennomsnittsfamilie ligger vesentlig høyere enn det statsråden presenterte i sitt svar.

Forholdet mellom målprismodell og volummodell

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at ved innføring av volummodellen avvikes all innflytelse fra avtalepartene i jordbruket og Stortinget for å fastsette administrative priser. Forslaget innebærer etter disse medlemmers mening at premissleverandøren for den økonomiske utviklingen i disse sektorene flyttes fra avtalepartene til en næringsaktør i verdikjeden, med påfølgende konkurransevridding.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil, i forkant av nye omlegginger, at eksterne fagmiljøer skal vurdere hvilke alternativ som kan benyttes og hva effekten av dem vil være. I dette ligger også en grundig evaluering av dagens volummodell og hvor effektivt virkemidlet er til å styre mot Stortingets fastlagte mål.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til lik konkurranse mellom aktørene i næringen. Ved forslag om flytting av sektorer ut av dagens målprissystem skal alltid alternativene 'avvikling av markedsordningene' og 'kyllingmodellen' utredes og vurderes.

Bioenergising i landbruket

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til behandlingen av St.meld. nr. 39 (2008–2009) hvor det ble satt mål om at 30 pst. av bioavfall i landbruket skal medgå til produksjon av bioenergi.

Disse medlemmer registrerer at problematikken rundt spredningsareal ved husdyrhold er en utfordring, spesielt i pressområder hvor det er for lite landbruksareal. Disse medlemmer registrerer at enkelte land i EU har kommet lenger i å iverksette tiltak for å forbedre miljøet.

Disse medlemmer mener at satsing på bioenergi må prioriteres og at dette skal administreres og finansieres gjennom ENOVA SF.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide egen melding om satsing på bioenergi generelt og spesielt innenfor landbruket.»

Økologisk produksjon og forbruk

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at målet om 15 pst. bruk av norske arealer og 15 pst. av omsetningen totalt i økologisk produksjon innen 2020 ikke lar seg forene med målet om en bærekraftig matproduksjon i jordbruket. Disse medlemmer viser til at økologisk produksjon legger beslag på mer areal – det har vært hevdet 20–25 pst. mer – enn konvensjonell produksjon. Status for økologisk produksjon er nå ca. 5 pst. areal og ca. 1 pst. omsetning, noe som klart viser at målene er urealistiske og i klar konflikt med målene i Meld. St. nr. 9 (2011–2012) om økt selvforsyning og økt samlet produksjon. Disse medlemmer har tillit til konvensjonell matproduksjon. Disse medlemmer er av den formening at økologisk landbruk kan tilby viktige nisjeprodukt, og disse produktene skal selvfølgelig være tilgjengelige for de forbrukere som ønsker dette.

Disse medlemmer viser til at regjeringen arbeider med å bruke offentlige innkjøp som et virkemiddel til å oppnå målene om økologisk produksjon ved at det skal stilles krav i offentlige anbudsinnbydelser. Disse medlemmer vil advare mot en slik praksis, som implisitt vil sende et signal til befolkningen om at vanlig norsk landbruksproduksjon nærmest mangler myndighetenes godkjenning som sunn og sikker mat.

Velferdsordningene

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen legger opp til en endring i avløsertilskuddet tilsvarende forventet inntektsvekst i andre grupper. Dette medlem peker på at dette i realiteten er en nullvekst. Dette medlem viser til at mange gårder står foran et generasjonsskifte. Dette medlem presiserer at gode ordninger for ferie, fritid og velferd vil være vesentlig for å stimulere ungdom til å gå inn i landbruket.

Handel med MUL-land

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at handel bidrar til økt verdiskaping i de landene som deltar. Disse medlemmer understreker at dette også gjelder utviklingsland, og at handel er en viktig vei ut av fattigdom. Disse medlemmer viser til at mange utviklingsland har et komparativt fortrinn i produksjon av landbruksvarer, samtidig som Norge legger begrensninger på hvor mye landbruksvarer utviklingsland kan eksportere til Norge. Disse medlemmer viser til at dette blant annet gjelder import av storfekjøtt og saue- og lammekjøtt fra Botswana, Namibia og Swaziland.

Disse medlemmer mener det er behov for å utrede konsekvensene for norsk landbruk av å øke grensen for import av storfekjøtt og saue- og lammekjøtt fra Botswana, Namibia og Swaziland samlet sett til hhv. 5 pst. og 10 pst. av det norske markedet for disse kjøttvarene.

Matpriser

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at det, til tross for et høyt prisnivå for matvarer i Norge sammenlignet med andre europeiske land og våre naboland, går fram av den nyeste forbruksundersøkelsen (2007–2009) at kun 11,8 pst. av husholdningens konsum gikk til mat- og alkoholfrie drikkevarer, og 10,6 pst. til mat alene. Dette medlem merker seg at dette gir en historisk lav konsumandel. Dette medlem mener dette viser at det er et handlingsrom for ytterligere økning av matvareprisene i Norge.

Produksjonsvekst

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti merker seg at regjeringen legger opp til en produksjonsvekst på 0,75 pst. Dette medlem peker på at dette ligger under produksjonsmålet om produksjonsøkning i takt med befolkningsveksten på 1 pst. hvert år som ble fastsatt av Stortinget i Innst. 234 S (2011–2012) for omtrent ett år siden. Dette medlem mener det i særlig grad er to forhold som kan bidra til å styrke produksjonen av mat i Norge. Det ene er en inntekt som gjør det mulig å leve av å drive med landbruk. Det andre er et sterkt jordvern, for å ivareta matjorden for fremtidige generasjoner.

Nedgang i antall bruk og årsverk

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti registrerer at regjeringen forutsetter en nedgang på 900 bruk og 1 800 årsverk, og at dette tas inn som redusert arbeidsforbruk i proposisjonen. Disse

medlemmer peker også på at vi under den rødgrønne regjeringen har nådd en milepæl ved at det nå er under 10 000 melkebruk i dette landet. Disse medlemmer peker på at det har vært en markant nedgang i antall bruk og sysselsatte i landbruket under denne regjeringen. Disse medlemmer mener dette er urovekkende.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti registrerer også at gevinst ved redusert arbeidsforbruk blir tatt inn i oppgjøret, og dermed tilfaller staten og ikke bonden. Dette medlem mener det bør være et prinsipp at en effektiviseringsgevinst som kommer på bakgrunn av at bonden jobber hardere, smartere og mer effektivt, må tilfalle bonden og ikke staten.

Selvforsyningsgrad

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ser med bekymring på at en stadig mindre andel av den norske matproduksjonen baseres på norske ressurser. Selvforsyningsgraden i Norge er i perioden 2006–2012 redusert fra 52 til 47 pst. Dette medlem peker på at selv om selvforsyningsgraden er høy for husdyrprodukter, er den klart lavere og fallende for planteprodukter, herunder korn. Dette medlem viser til at av det totale fôrbehovet utgjør kraftfôr nå 46 pst., og om lag 45 pst. av råvarene til kraftfôr ble importert i 2012. Dette medlem viser til at importandelen av totalt fôrforbruk har vært økende de siste årene. Dette medlem mener denne utviklingen er bekymringsfull.

Dette medlem er positiv til at det i jordbruksoppgjøret er lagt inn 3,5 mill. kroner som tilskudd til lagring av såkorn, men mener at det er en bekymringsfull utvikling når det gjelder selvforsyningsgraden, blant annet på matkorn. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis merknader i Innst. 234 S (2011–2012) der det foreslås å gjeninnføre beredskapslagring av korn.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utarbeide egen melding om satsing på bioenergi generelt og spesielt innenfor landbruket.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig å sørge for en grundig gjennomgang av konkurranse-

forholdene i meierimarkedet med sikte på å opprettholde og på sikt forbedre konkurransen.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovas bestemmelser om delingsforbud.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag å åpne for aksjeselskapsmodellen som driftsform i landbruket.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen oppheve alle produktionsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige endringer i alkoholoven som tillater demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller tilknytning til disse av lokalprodusert alkohol.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for avbyråkratisering av landbruket.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til

forbrukerne og til lik konkurranse mellom aktørene i næringen. Ved forslag om flytting av sektorer ut av dagens målprissystem skal alltid alternativene «avvikling av markedsordningene» og «kyllingmodellen» utredes og vurderes.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen etablere en fondsavsetningsordning med skattefordel etter mønster fra skogfondet.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 14

Jordbruksoppgjøret for 2013 bifalles ikke.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2013 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2013 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2013.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2013.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag fra Høyre:**Forslag 22**

Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppkjøret til å følge kalenderåret.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:**Forslag 24**

Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for etablering av en flerårig investeringspakke utenfor rammene av jordbruksoppkjøret som prioriterer opprusting av eksisterende bygninger, og investeringer på mindre og mellomstore bruk.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av samtlige av komiteens medlemmer unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre slike

v e d t a k :

I

I statsbudsjettet for 2013 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	1	Driftskostnader, utredninger og evalueringer, økes med fra kr 2 500 000 til kr 2 800 000	300 000
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 1 433 653 000 til kr 1 446 479 000	12 826 000
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 209 400 000 til kr 197 856 000	11 544 000
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med Fra kr 2 338 900 000 til kr 2 402 200 000	63 300 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 8 341 500 000 til kr 8 315 540 000	25 960 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 235 590 000 til kr 234 974 000	616 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 1 608 854 000 til kr 1 570 548 000	38 306 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det fremlagte forslag til jordbruksoppkjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2014.

Oslo, i næringskomiteen, den 14. juni 2013

Terje Aasland

leder

Arne L. Haugen

ordfører

